

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 18.

Lördagen den 13 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

§ 2.

Nedan intagna tvänne protokoll upplästes:

År 1875 den 12 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ i Riksdagsordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, Kapten . . . med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, Filosofie Doktor	med 48 röster.
„ Dufwa, Alfred Wilhelm, vice Häradshöfding	„ 48 ”
„ von Ehrenheim, Per Jakob, f. d. Statsråd	„ 48 ”
„ Lindroth, Carl Anders, Grosshandlare	„ 48 ”
Friherre Fock, Alfred Henrik Edvard, Expeditions- sekreterare	„ 46 ”
Herr Larsson, Liss Olof, i Westannor, Hemmansegare	„ 44 ”

Suppleanter:

Herr Seippel, J. A., Grosshandlare	med 48 röster.
„ Rundbäck, Jöns, Ledamot af Riksdagens Andra Kammare	„ 48 ”
„ Rosenberg, G. M., Grosshandlare	„ 43 ”

sedan ordningen emellan de båda, som erhållit 48 röster, blifvit genom lottning bestämd.

Sv. J. Lagerberg.

A. G:son Bennich.

Carl Ifvarsson.

E. Key.

År 1875 den 12 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ i Riksdagsordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Herr Carlson, Fredrik Ferdinand, f. d. Statsråd med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr Hierta, Carl Gustaf, Kapten	med 48 röster
„ Holmgren, Hjalmar, Professor	„ 48 „
„ Hægström, Gustaf, Ledamot af Riksdagens Andra Kammare	„ 48 „
„ Samzelius, Per, vice Häradshöfding	„ 48 „
„ von Stockenström, Carl Reinhold Polhem, Bruks-egare	„ 48 „
„ Warburg, Samuel, Grosshandlare	„ 48 „

Suppleanter:

Herr Östergren, August, Revisionssekreterare	med 48 röster.
Friherre von Schulzenheim, David Theodor, Godsegare	„ 46 „
Herr Bergman, J. A., Grosshandlare (firma Bergman Hummel & C:o)	„ 44 „

Sv. J. Lagerberg.

A. G:son Bennich.

Carl Ifvarsson.

E. Key.

Dessa protokoll lades till handlingarne; och skulle Riksdagens Kanslideputerade om de sålunda försiggångna valen i vanlig ordning underrättas samt anmodas låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till såväl förordnanden för de valde som ock till de underdåniga skrivelser, hvarignom dessa val komme att hos Kongl. Maj:t anmälas.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången Lag-Utskottets utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning.

§ 4.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens sjunde hufvudtitel.

Punkten 1.

Utskottet hade hemställt under *litt. a)*:

att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om dyrtidstillägg för general-postdirektören och byråcheferne i Post-styrelsen, men med godkännande i öfrigt af det utaf Kongl. Maj:t framlagda förslag till Postverkets aflönings- och utgiftsstaten för år 1876, måtte till 3,850,000 kronor bestämma det för Postverket å sjunde hufvudtiteln uppförda anslag, förslagsvis beräknadt att af postmedlen direkte utgå.

Mot detta förslag var inom Utskottet reservation afgifven af Herr *Nordenfält*, hvars åsigt gick derpå ut:

att Riksdagen — jemte det den godkänner Kongl. Maj:ts nådiga framställning angående Postverkets aflönings- och utgiftsstaten för år 1876 endast med den inskränkning, att dyrtidstillägg för generalpostdirektören icke beviljas, samt att sådant tillägg för de trenne byråcheferne upptages till endast 500 kronor för hvarje — skulle med den af nämnda inskränkning föranledda ändring i anslagen till aflöningsstaten samt till afkortningar till restitutioner, till 3,850,000 kronor bestämma det för Postverket å sjunde hufvudtiteln uppförda anslag, förslagsvis beräknadt att af postmedlen direkte utgå.

Sedan uppläsning skett af Utskottets ofvanberörda hemställan, anförde:

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Då denna punkt af nu föreliggande betänkande i Medkammaren föredrogs, tillät jag mig, under uttryckande af min tacksamhet för det sätt, hvarpå frågan blifvit i Utskottet handlagd, likväl framhålla de särskilda förhållanden, hvaruti några tjenstemän i postverket och några tjenstemän i annat verk, till hvilka senare man framdeles återkommer under behandlingen af denna hufvudtitel, komma att stå till frågan om dyrtidstillägg. De tjenstemän, som nu först ifrågakomma, äro byråcheferne i General-poststyrelsen, hvilkas löner äro fastställda till 5,500 kronor för en hvar af dem. Den grundsats, som denna Riksdag följt, att icke bevilja de tjenstemän, hvilka innehafva löner öfverstigande 5,000 kronor, något dyrtidstillägg, medför i full konsekvens det slut, hvartill Utskottet kommit, och i följd hvaraf dessa byråchefer icke föreslagits till erhållande af dyrtidstillägg, då deremot de närmast under dem stående tjenstemännen i verket med en lön af 4,500 kronor skulle genom beviljande af det för dem föreslagna dyrtidstillägget 900 kronor för år 1876 hvardera komma i åtnjutande af en till 5,400 kronor förhöjd lön. Det säregna förhållandet skulle således inträffa, att de tjenstemän, som innehafva mera framstående platser, och på hvilkas skicklighet, nit och ordningssinne ställas stora fordringar, få under år 1876 relativt lägre löner än de dem närmast

*Ang. Post-
verkets utgifts-
stat.*

Ang. Post-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

underlydande tjänstemännen. Jag kan icke finna annat, än att det är min ovillkorliga skyldighet att fästa uppmärksamheten å detta förhållande. Skulle det undantag för de ifrågavarande byråcheferna, som jag nu påyrkar, innefatta ett verkligt undantag från den af Riksdagen i fråga om dyrtidstilläggs beviljande antagna grundsats, skulle jag näppeligen ansett mig böra göra någon framställning till förmån för bemälda tjänstemän, men jag är af en annan mening. Jag tror nemligen, att ett så beskaffadt undantag verkligen är för handen, hvarvid representationen förut i ett likartadt fall fäst sig. Vid tillämpningen af den af Riksdagen nu följda grundsats att icke tilldela innehafvare af löner till högre belopp än 5,000 kronor något dyrtidstillägg, måste alltid uppstå hjerta missförhållanden i afseende å de tjänstemän, som hafva löner till någon siffra utöfver detta belopp eller åtminstone för dem som ega löner mellan 5,000 och 5,500 kronor, missförhållanden, hvilka en hvar vid uträkning lätteligen kan inse.

Vid 1858 års riksdag uppställes i likartadt fall ett sådant undantag, som jag för min del skulle önska att äfven denna Riksdag i nu föreliggande fråga ville taga hänsyn till såsom med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Då nemligen vid sagde riksdag fastställes pensionsstater för civila embets- och tjänstemän och dervid stadgades, att de, som egde löner intill 3,000 kronor, skulle få uppbära hela lönen i pension, men att innehafvare af löner utöfver detta belopp egde att uppbära pension endast till 80 % af lönen, så inträffade det missförhållande att innehafvare af löner mellan 3,000 kronor och 3,750 kronor finge mindre eller åtminstone icke större pension än de, som innehade lägre löner. Rikets Ständer uppmärksammade då det aritmetiska misstag de löpte fara att begå och beslöto såsom det i den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t heter:

“På det emellertid, vid tillämpningen af hvad sålunda blifvit stadgadt, de, som i årlig aflöning åtnjuta öfver 3,000 R:dr R:mt, men mindre än 3,750 R:dr, icke må genom den nu föreslagna bestämda procentberäkningen vid afskedstagandet blifva lidande, hafva Rikets Ständer funnit sig böra meddela den förklaring af berörda stadgande att äfven desse icke kunna undfå pension till lägre belopp än 3,000 R:dr samma mynt.“

Det är denna omständighet, som gifvit mig anledning antaga, att Riksdagen skulle kunna med afseende på dessa särskilda löner särskildt förfara, och då en reservant framställt såsom sin mening, att det vore lämpligt att tilldela ifrågavarande byråchefer ett dyrtidstillägg af hälften mot öfriga tjänstemän, så får jag till Kammaren hemställa att taga i öfvervägande den frågan, huruvida det icke kunde vara skäl att gå billiga anspråk till mötes och frigöra sig från den beskyllning att envist och trångbröstadt vilja fasthålla vid en viss grundsats, äfven i de fall der sifferförhållanden tydligen visa, att undantagsfall äro för handen.

Då i öfrigt det ifrågakommande beloppet verkar obetydligt till budgetens höjande — hela beloppet för denna hufvudtitel inberäknadt dyrtidstillägg för tjänster af enahanda beskaffenhet, till hvilka vi fram-

deles komma, utgör nemligen 3,000 kronor — vågar jag för min del hoppas, det Kammaren måtte villfara hvad jag nu framhållit.

*Ang. Post-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)*

Herr Lindstedt: På grund af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet nu yttrat, ber jag att i allo få instämma med honom och anhåller, att Herr Nordenfelts reservation må blifva Kammarens beslut.

Herr Grenander: Sedan Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet så utförligt motiverat regeringens framställning i denna del, kan det synas öfverflödigt, att jag nu tager ordet, men äfven jag vill dock anhålla, att Kammaren täcktes rätta ett missförhållande, som synes uppenbart. Jag föreställer mig, att vid bestämmandet att löntagare, hvilka åtnjuta öfver 5,000 kronors lön, icke skulle erhålla dyrtidstillägg, ett fel blifvit begånget, och att man bättre skulle hafva kommit till målet, derest man stadgat, att lön och dyrtidstillägg, der detta sistnämnda ifrågakom, sammanräknade icke finge uppgå utöfver ett visst till siffran bestämdt belopp. Då hade icke den obilligheten kunnat uppkomma, som här är förhållandet, nemligen att en löntagare med 5,000 kronor lön kan erhålla 6,000 kronor, då för en annan, hvars lön äfven med det obetydligaste belopp öfverstiger 5,000 kronor, det blifver omöjligt att komma öfver denna inkomst.

Då emellertid fråga väckts att göra rättelse i detta Stats-Utskottets förslag, så hoppas jag, att det nu anmärkta missförhållandet skall erhålla rättelse. Det gäller dessutom här tjenstemän, hilkas ytterst trägna och ansträngande göromål omöjliggöra för dem hvarje äfven den aldra obetydligaste arbetsförtjänst utöfver lönebeloppet.

Jag tillstyrker alltså bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Jöns Pehrsson: Sedan jag genom samtal med enskilda ledamöter af Stats-Utskottet blifvit öfvertygad, att den här staten skall gälla endast för år 1876, har jag icke något egentligt att yttra i saken; men i motiveringen till Utskottets förslag säges, att ingen anmärkning kunnat göras emot de upprättade staterna. Nu kan jag visserligen fullkomligt väl förstå, att Stats-Utskottet, som har så mycket att göra, icke kunnat inlåta sig på detaljerna af de framlagda staterna, likasom jag äfven inser, att finansministern icke skäligan kunnat på den korta tiden han varit Konungens rådgifvare medhinka att med noggrannhet granska Poststyrelsens förslag, men jag finner dock för min del anmärkningsvärdt, att då staten upptager en kontorsskrifvare till 1,600 kronor, en resepostexpeditör får endast 800 kronor årlig lön. Jag kan icke anse detta så väl afvägd som vederbort; jag vill nu icke tala om dessa höga löner, som vissa postmästare erhålla — det kan väl finnas de som icke hafva för mycket, men det finnes åter andra, som hafva alldeles för dryga löner — jag vill endast hafva detta nedlagdt i protokollet till den kraft och verkan det kan hafva. Jag kan icke anse annat, än att en lönestat icke är rätt afvägd, som tillägger den, som får sitta i

Ang. Post-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

sitt bekväma rum och i lugn sköta sina göromål, större lön, än den, som dag och natt får under ständiga resor hafva det mest ansträngande arbete och nästan jemt vara i tjenstgöring. Det kan visserligen vara möjligt, att man kan få tjenstemän, som göra detta arbete för en så liten ersättning som 800 kronor för året, men jag tror icke det är väl betänkt att fastställa en sådan lönestat. För öfrigt har jag icke något att anmärka, utan hoppas att de missförhållanden jag påpekat för framtiden skola rättas.

Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Det är mig särdeles angenämt att genast kunna lemna Herr Jöns Pehrsson en bestämd upplysning med anledning af den erinran han gjort derom, att lönerna i den föreslagna staten för Postverket skulle vara så till vida mindre väl afvägda, att en resepostexpeditör skulle få mindre ersättning, än hvartill han i förhållande till andre af talaren berörde tjenstemän inom verket ansåges berättigad. I detta afseende ber jag att få nämna, att resepostexpeditörerna äro indelade i flera lönegrader, och att det af Herr Jöns Pehrsson nämnda beloppet utgör afföningen för dem i *lägsta* lönegraden; först för dem som kommit i högre lönegrad, torde jämförelsen med andra tjenstemän vara på sin plats och blir då ej haltande.

Herr Hörnfeldt: Stats-Utskottet har visserligen icke förbisett den oegentlighet och orättvisa, som skulle uppkomma genom att vägra dyrtidstillägg för byråcheferna i Kongl. Generalpoststyrelsen; men efter mitt omdöme kunde Stats-Utskottet icke handla på annat sätt. då Riksdagen en gång beslutat, att tjenstemän, som hafva löner uppgående till öfver 5,000 kronor, icke skulle erhålla något dyrtidstillägg.

Här kan man lätt se, att den oegentligheten skall inträffa, hvilken Herr chefen för Finansdepartementet nyss påpekade, att nemligen genom fasthållande af nyssnämnde grundsats tjenstemän med 5,500 kronor skola för år 1876 få 500 riksdaler lägre lön än tjenstemän med endast 5,000 kronor. Utskottets ifrågavarande hemställan hindrar naturligtvis icke Kammaren från att efter de nu meddelade upplysningarne frångå sitt en gång fattade beslut och gifva byråcheferne inom Poststyrelsen dyrtidstillägg, och för min del vill jag visst icke motsätta mig detsamma, emedan jag anser det vara en oegentlighet, att tjenstemän i lägre grader skola hafva högre afföning än tjenstemännen inom de högre graderna.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på det yrkande, som blifvit gjordt derom, att Kammaren, med afslag å nämnda hemställan, måtte i stället bifalla det förslag Herr Nordenfelt i sin reservation framställt; och blef den senare propositionen med öfvervägande ja besvarad, i följd hvaraf Herr Nordenfelts förslag af Kammaren bifallits.

Utskottets hemställan under *litt. b)* bifölls.

Punkterna 2—5.

Blefvo jemväl bifallna.

I *punkten 6* hade Utskottet, med framläggande af förslag till Tullverkets utgiftsstat, hemställt:

att Riksdagen måtte godkänna berörda förslag, att tillämpas för år 1876 samt, med beviljande jemväl af hvad till dyrtidstillägg för Tullverkets personal förutom generaltulldirektören och departementscheferne är vordet begärdt, för samma år bestämman anslaget för nämnda verk till 2,508,000 kronor, att såsom förslagsanslag direkte utgå af tullmedlen.

*Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.*

Herr *Nordenfelt* hade, enligt anteckning å utlåtandet, reserverat sig jemväl mot detta förslag, under yrkande:

att Riksdagen måtte godkänna det framlagda förslaget till stat för Tullverket, att tillämpas för år 1876 samt, med beviljande jemväl af de begärda dyrtidstilläggen för Tullverkets personal utom för generaltulldirektören och departementscheferne, för hvilka sistnämnde Riksdagen endast ville medgifva dyrtidstillägg af 500 kronor till hvar-dera, förty för samma år bestämman anslaget för nämnda verk till 2,509,000 kronor att såsom förslagsanslag direkte utgå af tullmedlen.

Likaledes var reservation vid ifrågavarande punkt inom Utskottet anmäld af Herrar *Liss Olof Larsson, Jöns Rundbäck* och *Carl Anders Larsson*, dock utan att beskaffenheten af deras skiljaktiga mening fanns vid punkten angifven.

Efter det att Utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm, som yttrade: Herr Talman, mine Herrar! Af alldeles samma skäl som jag nyss anförde, då frågan rörde Postverket, och med hopp om samma välvilliga tillmötesgående nu, som det Kammaren visade då, anhåller jag att Kammaren måtte för de båda i tjensten grånade departementscheferne inom Tullstyrelsen, hvilkas synnerliga förtjenster och nit jag med glädje begagnar detta tillfälle att vitsorda, bevilja dyrtidstillägg i enlighet med det i Herr Nordenfelts reservation framställda förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Herr Talman, mine Herrar! Mot den nu föredragna punkten har jag anført reservation inom Utskottet, emedan jag icke kunnat anse lämpligt, att en definitiv lönestat för Tullverket fastställes med de belopp, som här äro ifrågasatta. Jag medger villigt, att inom Tullverket många indragningar af tjenster på senare tider egt rum, men jag föreställer mig, att de nuvarande kon-

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
{Forts.}

junkturerna icke komma att räcka alltid, så att den nuvarande personalen, hvilken är beräknad för de nu särdeles ansträngande göromålen, då normala förhållanden inträda samt icke så många tullbehandlingar förekomma som nu, kanske blir alldeles för stor. I detta afseende har jag, såsom jag sagt, haft stora betänkligheter vid att nu tillstyrka en bestämd lönestat för Tullverket, men sedan Kamrarne gemensamt beslutat de stora löneförhöjningar, som finnas under fjerdje hufvudtiteln, så hafva alla mina betänkligheter i detta afseende förfallit. Tjenstemännen vid Tullverket hafva långt mera ansträngande och ansvarsfulla göromål än arméens officerare, och vid sådant förhållande vill jag ej framställa något yrkande och icke heller erinra något mot hvad Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet nu anfört rörande departementscheferna, helst sedan Kammaren nyss bifallit dyrtidstillägg åt motsvarande tjenstemän i Postverket.

Jag ber likväl att få fästa Kammarens uppmärksamhet på ett förhållande i den Kongl. propositionen, som enligt min åsigt är rätt beaktansvärdt. Kammaren må vid denna min framställning fästa det afseende den kan finna för godt, men jag anser det vara min skyldighet att göra densamma. Det förekommer nemligen i den föreslagna tullstaten en lön å 2,500 kronor till en tulldirektör i Göteborg. Jag har dels i den Kongl. propositionen och dels i Utskottet sökt få reda på orsaken till den oegentlighet, som jag trott mig finna i förslaget, men någon tillfredsställande upplysning erhöj jag icke. Men en sak, som jag tycker är kuriös, är att om detta belopp 2,500 kronor lägges till den lön någon af tullförvaltarne eller inspektorerne i Göteborg hafva, så erhåller denne tulldirektör i lön mera än sjelfve general-tulldirektören. Det står nemligen på sid. 29 i General-tullstyrelsens underdåniga memorial, hvilket är tryckt såsom bilaga till den Kongl. propositionen, att det i Göteborg finnes ett arfvode af 2,500 kronor till en tulldirektör, "hvertill någon bland föreståndarne vid de i Göteborg befintliga tullafdelningar, med bibehållande af egen tjenstebefattning, för en tid af fem år om sänder förordnas". När jag då ser efter hvad desse föreståndare hafva i sammanlagdt lön och tjenstgöringspenningar, så finner jag, att en har 7,000 kronor och en 8,000 kronor; om nu 2,500 kronor lägges till endera af dessa löner, så erhåller den, som har tulldirektörsförordnande, högre aflöning än general-tulldirektören, hvilken, såsom bekant, har 9,000 kronor i lön och tjenstgöringspenningar tillsammans. Kanhända att detta förhållande kan nöjaktigt förklaras af någon inom Kammaren, men nog förefaller det mig besynnerligt, och jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten derpå.

Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Herr Talman, mine Herrar! Jag är den siste ärade talaren särdeles tacksam för det sätt, hvarpå han nu angifvit skälen för sin vid denna punkt anmälda reservation. Det är glädjande att höra dem uttalade från en man, som alltid söker att samvetsgrant genomgå och skärskåda alla förhållanden, innan han biträder ett framlagdt förslag, och det är därför ett kärt tillfälle för mig att, såsom jag hoppas, så väl för honom

som för Kammarerna kunna gifva tillfredsställande skäl för den åsigt jag inför Konungen vid rådsbordet djerfts uttala. Hvad nu först särskildt angår packhusinspektoren i Göteborg, hvars lön uppgår till 8,000 kronor, så har erfarenheten visat, att denna tjänst är så makt-påliggande och kräfver så mycken omsorg, att den därför beräknade lönen ej kan anses för högt, och att dermed icke gerna kan förenas det tillfälliga förordnandet såsom tulldirektör, hvarmed ett arfvode af 2,500 kronor är förenadt, och hvilket någon af de andra inspektorerne i Göteborg för närvarande bestrider. Denna befattning tillsättes endast på förordnande för 5 år i sänder, efter hvilken tids förlopp, om så för godt finnes, förändring kan ske. Då nu härtill kommer, att tulldirektörsbefattningen i Göteborg är på Riksdagens egen begäran inrättad i stället för den förre tulldistriktschefen, hvars lön jag vill minnas var 12,000 kronor för år, har jag så mycket mindre funnit skäl att inför Konungen tillstyrka någon förändring i hvad Tullstyrelsen föreslagit. Jag begagnar nu äfven tillfället nämna, att den tullinspektör i Göteborg, som innehar detta förordnande och uppbär det dertill anslagna arfvodesbeloppet 2,500 kronor, är skyldig att sjelf aflöna skrifbiträde och kansli, hvaraf följer, att hans egen behållning af arvodet ej kan vara så synnerligen stor. Då det likväl kan hända, att nu föreslagna tullstat, hvilken Stats-Utskottet tillstyrkt Riksdagen att bifalla blott för ett år, kan synas uppgå till ett nog högt belopp, ber jag att få anföra några siffror, hvilka jag erhållit ur Tullstyrelsens sakrika betänkande och fullständigat genom korrespondens med våra diplomater i främmande länder.

Jag föreställer mig, att man, för att kunna rätt bedöma löneförhållandena inom tullstaten, hvilka böra bero af arbete och ansvar, näppeligen har någon annan och säkrare mätare än tullinkomsterna, och om man erkänner detta, så, äfven om man icke kan anse att tullinkomsternas stigande eller fallande står i ett bestämdt förhållande till arbete och tullgods, äro de dock den egentliga mätare, med hvilken man kan uppfatta arbetets trägenhet och mängd. Vid sådant förhållande och om vi taga tullintraderna till måttstock, finna vi, att, under det kostnaderna för tullförvaltningen i Danmark uppgått till 11 $\frac{1}{2}$ procent och i Norge till något öfver 14 procent af tullinkomsterna, de i Sverige under samma tid belupit sig till 12,25 procent. Men den stat, som nu föreligger, upptager förvaltningskostnaderna till allenast 8,5 procent af sislidna års inkomster, under det att de i ett så litet land som Belgien uppgå till icke mindre än 22 procent och i Italien, med tillägg af pensionsstaten, hvarå jag håller en officiell, nyss ingången uppgift i min hand, till ett sammanräknadt belopp af 17,5 procent. Om nu en halfö, sådan som Italien, hvars läge med vårt kan jämföras, måste betala 17,5 proc. af sina tullinkomster för att få in dem, om våra grannländer Norge och Danmark få betala 14 och 11,5 procent för samma ändamål, vågar jag för min del påstå, att klokheten bjuder oss att utgifva 8,5 procent af våra tullinkomster, för att vara säkra på att få in dem och för att bibehålla våra tulltjänstemän vid det anseende, som de med fullt skäl och särdeles vid jämförelse med förhållandet i främmande länder i så hög grad åt-

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

njuta. Under sådana förhållanden tror jag mig för närvarande hafva redogjort för de erinringar, som Herr Liss Olof Larsson från sin ståndpunkt framställt, samt hoppas att Kammaren må finna skäl att godkänna den nu föreliggande staten för år 1876.

Herr Jöns Rundbäck: Då Stats-Utskottet i fjor framlade sitt förslag till tullstat, mottogs detsamma af vissa herrar i Kammaren, såsom dåvarande Finansministern uttryckte sig, "med förvåning och häpnad", och mot Utskottet gjordes ett anfall, som var ganska skarpt. Detta torde emellertid vara i lifligt minne, och jag vill icke vidare erinra derom. Jag vill blott säga, att det förundrar mig, att ingenting blifvit i detta afseende anmärkt i år, och likvisst är staten i år något större än i fjor, hvarjemte beträffande staten gjort sig gällande en motsatt riktning mot hvad Kammaren förut önskat. En större summa har nemligen blifvit lagd på aflöningsstaten än på ålders-tilläggsstaten. Jag vill för min del icke inlåta mig på någon jemförelse mellan detta och hvad som skedde i fjor, men jag har likvisst en liten undran kvar, den jag hyste äfven i fjor, och som jag ber att härvid lag få omtala. Jag inser mycket väl, att de af Kongl. Maj:t nu föreslagna stater för tullverket äro, isynnerhet å de platser, der tullkammare finnas, alldeles icke för höga. Ty der finnes verkligen *något* och *mycket* att göra, och dessa tulltjenstemän hafva göromål af särdeles maktpåliggande beskaffenhet. I dessa fall har jag också icke, hvarken i år eller i fjor, klandrat de framlagda förslagen till stater.

Men det finnes likvisst, efter mitt förmenande, vid denna stat alldeles *onödiga* utgifter, hvilka skulle kunnat med fördel strykas bort, så att icke staten på ett par år hade behöft springa upp till ett sådant belopp. Jag vill med ledning af statistiska uppgifter söka visa, hvar i detta hänseende en eller annan besparing skulle kunna ega rum. Så t. ex. förtullades år 1873 vid tullkammaren i Kungälf för ett belopp af 4 kronor, och tullkammarföreståndaren der uppbar dock en lön som jemte ålderstillägg uppgår till icke mindre än 300 kronor, således 75 gånger det belopp, hvartill tulluppbörden uppgick.

I Trosa har under loppet af många år ingenting alls blifvit förtulladt, men den der anställda tullkammarföreståndaren uppbar dock en årlig lön af 200 kronor. I Nyköping uppgick tulluppbörden under år 1873 till 241 kronor, medan omkostnaderna för tullpersonalen utgjorde 5,700 kronor. I Strömstad voro under samma år tullinkomsterna 9,581 kronor, och kostnaderna för bevakningen 8,300 således i det närmaste motsvariga. I Grisslehamn voro inkomsterna 30 kronor, medan bevakningen kostade 4,500 kronor. I Linköping har under 10 år, efter hvad jag kunnat inhemta, ingen förtullning egt rum, men staten upp-tager likväl utgifterna för tullkammaren derstädes till 4,600 kronor. I Falun har ingen förtullning egt rum på 8 år, men bevakningen derstädes kostar 200 kronor. I Marstrand förtullades år 1873 varor för 836 kronor, medan personalen kostade 6,400 kronor. I Söderköping eller Mem belöpte sig tullinkomsterna till 5,052 kronor, medan omkostnaderna uppgingo till 12,450 kronor. Vid alla de platser, jag nu

nämnt, uppgingo tullinkomsterna till sammanlagdt 15,744 kronor, under det att utgifterna utgjorde 42,550 kronor, således nära nog tre gånger hvad man fått in. Men är icke detta att gifva ut elfva riksdaler, för att få reda på hvart den tolfte tagit vägen, så vet inte jag. På dessa ställen anser jag indragningar böra ske och besparingar göras, och jag har trott lönetillökningar och dyrtidstillägg och nya regleringar vara på dessa platser öfverflödiga. Men å andra sidan är det känt, att å tullkamrarne i Stockholm, Göteborg och Malmö hafva tjänstemännen att göra från morgon till qväll, 12 till 14 timmar om dagen, hvaremot platser torde finnas, der man kanske icke arbetar mera än två till tre timmar om dagen eller veckan.

Dessa anmärkningar har jag ansett mig böra framställa, utan att för öfrigt vilja ingå i någon vidlyftig undersökning af förhållandena. Och hoppas jag, att den högt ärade Finansministern, med välvilligt begrundande häraf, icke torde finna mina anmärkningar obefogade. Jag ber äfven få tillägga, att jag icke på långt när upptagit *alla* stationer, som gifva så stora förluster, utan att många flera dylika finnas. Hvad jag sagt, har egentligen gällt sådana platser, der tullkammare finnas.

Gå vi nu till den yttre bevakningen, så tror jag, att för närvarande omkostnaderna för densamma äro mycket större, än de borde vara, och att för många tjänstemän äro anstälde vid den. Man kunde väl invända deremot, att det är alldeles nödvändigt att det finnes kustbevakning, på det att icke smugleriet skulle frodas och vi derigenom komma att förlora betydligt af tullinkomsterna. Det visar sig emellertid, att de varor, som konfiskerades under år 1873, egde ett sammanlagdt värde af 9,500 riksdaler, och att de, som konfiskerades år 1872, värderades till 4,700 riksdaler. Så obetydlig var således den förlust, staten gjort, i jernförelse med de kostnader, som varit nödvändiga för kustbevakningen. Denna bevakning har visserligen i Skåne visat sig vara af behofvet särdeles påkallad, men genom den öfverenskommelse, som blifvit träffad med Danmark, torde denna bevakning numera icke erfordra så stora kostnader som förut.

Nu skulle man möjligen kunna invända mot min anmärkning, att jag endast påpekat tullinkomsterna, men icke tagit i betraktande det besvär, som tillskyndas tulltjänstemännen genom deras åliggande att taga befattning med varor, som läggas på nederlag. Jag ber då att få anmärka, att på de flesta af de ställen, som jag omnämnt, det icke förekommer, att varor läggas på nederlag, och att t. ex. i Söderköping inkomsterna der för år 1873 icke belöpte sig till mera än 17 riksdaler.

Jag skall icke vidare fortsätta med dessa anmärkningar mot den ifrågavarande staten, enär den nuvarande tidpunkten icke är fullt lämplig därför, utan förnyar endast min hemställan till Herr Finansministern, att han måtte taga i öfvervägande, huruvida vid de platser, der det är litet eller intet att förtulla, det verkligen kan vara skäl att bibehålla lika stor personal.

För öfrigt ber jag att få tillägga, att, då Kammarne nyss beviljat löneförhöjning för departementscheferne i Poststyrelsen, jag

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

finner det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att en sådan förhöjning måtte beviljas äfven departementscheferne i Tullstyrelsen.

Herr Kolmodin: Den ärade ledamoten af Stats-Utskottet, som nyss hade ordet, inledde sitt anförande med den förklaringen, att, då detta förslag vid sistlidna riksdagen framlades för Kammaren, ett anfall gjordes emot detsamma, för hvars detaljer han dock icke närmare ville redogöra. Det finnes i Utskottets eget betänkande en benägenhet att också förbigå redogörelsen för det framgångsrika anfall, som förra gången skedde. Utskottet säger nemligen allra först med afseende på dess resultat, sid. 7: "Då således Riksdagen godkänt de af Kongl. Maj:t föreslagna förändringarne i Tullverkets personal, utan att för samma förändringar särskildt anvisa nödiga medel, samt det af Riksdagen beviljade dyrtidstillägget blifvit beräknadt efter staterna för 1874, hade, enligt hvad statsrådsprotokollet gifver vid handen, tillämpningen af Riksdagens omförmälda beslut mött stora svårigheter och i staterna för innevarande år framkallat åtskilliga oegentligheter", o. s. v.

Detta betyder kort och tydligt uttaladt på ren svenska, att 1874 års Riksdag fattat ett orimligt beslut. Utskottet yttrar vidare på samma sida rörande beslutets tillkomst: "Då varande Stats-Utskott hemställde, att detta förslag till Tullverkets utgiftsstaten måtte godkännas att gälla för år 1875, och denna hemställan bifölls af Första Kammaren, men i Andra Kammaren framställdes under öfverläggningen i ärendet ett annat förslag, hvilket, af denna Kammare godkänt, äfven efter gemensam votering, blef Riksdagens beslut". Efter denna framställning faller skulden för det orimliga beslutet på Andra Kammaren och ej på Stats-Utskottet. Huru gick då i sjelfva verket till härvid? Jo, så att då Utskottets förslag, *fritt från hvarje art af reservation*, i denna Kammare förekom till behandling, uppträdde tvänne ledamöter af Kammaren, hvilka ej tillhörde Utskottet, med anmärkningar mot samma förslag, och en af dessa ledamöter framställde ett motförslag. Då inträffade det besynnerliga förhållandet, att tre af Utskottets egna ledamöter efter hvarandra uppträdde och förklarade sig af denna förslagsställare förekomne samt yttrade till och med sina farhågor, att det föreliggande förslaget, som af Utskottet blifvit *enhälligt* godkänt, skulle af Riksdagen med skäl kunna anses "*lida af principlöshet och godtycke*". Ja, en af Utskottets öfrige ledamöter gick sedermera så långt, att han bad om ursäkt, för det han icke tillräckligt noga aktgifvit på rätta innehållet och halten af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

Endast en enda af Utskottets ledamöter uppträdde till försvar för dess framställning, men förklarade tillika att, om det från stockholmsbänken framlagda motförslaget vunno gehör, ej heller han skulle göra någon invändning deremot. "Antagandet häraf vore, att med ett hugg lösa svårigheternas knut." Han gick dock ännu längre, i det han bad, att hvad han yttrat till försvar för Utskottets förslag ej måtte upptagas såsom ett klander mot hans affällige kamrater, och

detta under det han temligen hårdt behandlade dem, som vågat — i all beskedlighet, förstås! — uppträda mot Utskottets ledamöter med påstående, att deras uppfattning ej varit följdriktig och deras konduitt i detta fall icke riktigt god.

Jag har anfört detta, för att i Riksdagens förhandlingar bereda tillämpning åt den gamla rättsgrundsatsen: *suam cuique*, hvar och en bör få hvad honom tillkommer. Det var alltså icke Andra Kammarens fel, att det orimliga beslutet fattades. Den seger, som Stats-Utskottets ledamöter då vunno *emot* sitt eget förslag, är af den beskaffenhet, att den ej bör saknas i deras meritförteckning och ej genom felaktig framställning undanskymmas för någon följande Riksdags uppmärksamhet.

Sedan jag sålunda sökt skydda den historiska rättvisan, vill jag slutligen förklara att, hvad Herr Finansministern nyss anfört till försvar för Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, jag för min del blifvit fullkomligt öfvertygad om densammas antaglighet och det berättigade deruti. Jag kan ej neka, att jag redan förra året hyste samma åsigt i frågan och i enlighet dermed afgaf mitt votum, sedan jag af utskottsledamöternes förfarande vid behandlingen af Utskottets förslag dragit den slutsats, att de ej voro förtjenta af någon synnerlig tillit i denna punkt.

Herr Nils Larson i Tullus: Jag skall ej taga exempel af den näst-föregående talaren, ty jag fruktar, att denne gått längre än erforderligt varit, då han börjat rifva upp hvad som passerade i fjor vid behandlingen af staten för Tullverket. Ett sådant förfarande skulle nemligen, långt ifrån att medföra något gagn, tvärtom möjligen åter framkalla en storm, hvaraf hvarken frågan i och för sig eller någon af oss skulle hafva ringaste nytta.

Jag vill att det som då passerade skall vara glömdt; men jag skall i stället fästa mig vid det som i dag blifvit i frågan yttradt.

Då de två Herrar ledamöter af Stats-Utskottet, som reserverat sig mot Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten och nu haft ordet, dervid icke till slut gjort något yrkande om förändring i den af Utskottet beslutade hemställan, så erfordras icke något vidlyftigare ordande å min sida — mig synes det då endast återstå att godkänna den föreslagna staten, så mycket hellre som till och med dessa två Herrar reservanter förklarar densamma ej vara för högt tilltagen. Deremot har jag ett par erinringar att göra den näst föregående talaren.

Han anmärkte nemligen, att åtskilliga utgifter på denna stat voro onödiga, enär på en mängd platser, såsom städerna Trosa och Kungälv med flere ställen, hvilka det torde vara öfverflödigt att ånyo uppräknas, voro anställda aflönade tullförvaltare eller tullkontrollörer, oakadt affärsrörelsen på dessa platser vore högst obetydlig. Jag vill dervid nämna för honom, att omständigheterna kunna foga sig så, att, äfven om införseln till platser, sådana som de nu nämnda, icke är stor, man likväl måste se till, att der icke råder eller uppstår en olofflig varuinförsel, som förminskar tullinkomsterna på andra tullplatser. En sådan anmärkning, som den Herr Rundbäck framställde, förefaller

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

mig vara af samma beskaffenhet, som om jag skulle till en vattenverksegare, den der för verkets drivande uppfört dammar vid den till verket ledande rännan, framställa den frågan, hvarföre han byggt dessa dammar, då ju vattnet ändå komme fram endast genom rännan. Så ock här. Det händer att man behöfver offra något, om man vill förekomma att införseln af tull underkastade varor icke skall söka sig fram på olofliga stigar, på sidan om den allmänna rörelsens lagliga stråkväg; och detta gäller jembväl den ärade talarrens anmärkning i fråga om kostnaderna för den yttre kustbevakningen, hvilka enligt hans förmenande skulle vara onödiga därför, att de af bevakningspersonalen anställda konfiskationer visat sig hafva varit temligen obetydliga. För min del kan jag ej godkänna dylika skäl för en så beskaffad slutsats. Tvärtom anser jag nämnda kostnader vara väl använda, om bevakningen kunnat så motverka lurendrejeriet, att många konfiskationer icke behöft förekomma; och om bevakningen kan åstadkomma, att lurendrejeriet helt och hållet upphör, så har man ju vunnit det mål, som med bevakningen åsyftades.

För att nu komma till sjelfva saken, så vill jag icke besvära Kammaren vidare, alldenstund de ärade talare, som yttrat sig i frågan, icke framställt något särskildt yrkande, hvilket påkallade att bemötas. Jag hemställer derföre om bifall till Utskottets förslag, ehuru — för konsekvensens skull — med den förändring deri som Herr Finansministern yrkat; och jag anser detta jembväl vara nödvändigt i anledning af det beslut, som denna Kammare fattat i fråga om regleringen af Postverkets stat.

Herr Key: Då jag var en af de tre klandrade Stats-Utskottsledamöterna från i fjor, som frångingo Stats-Utskottets då framställda förslag samt biträdde det ändringsyrkande, som då gjordes, så vill jag i anledning deraf yttra några ord.

Den ärade talaren från Gotland tycktes temligen strängt stämpla detta förfarande, då han påstod att konduiten här vid lag icke varit god. Jag får då å min sida anmärka, hurusom den ärade talaren sjelf sistlidne lördag biträdde och egnade sin kända förmåga till genomdrifvandet af Stats-Utskottets förslag angående den lönereglering, som då förevar. Men om hans biträde dervid var lika kärt som oväntadt, så tyckes han i dag anse den "konduiten" ej längre god, utan ångrat sig vid och återtagit sin förra oppositionela ställning mot Utskottet. Man måste väl söka att finna sig häruti, ehuru jag beklagar att han så gjort, ty det är godt att hafva en man sådan som den ärade talaren till sin bundsförvandt, då han deremot såsom motståndare är fruktansvärd.

I öfrigt må jag erkänna att, äfven om åtskilliga oegentligheter uppstått i följd af Andra Kammarens eller rättare *Riksdagens* beslut i frågan, så har detta beslut dock icke varit så helt och hållet utan frukt. Om den ärade talaren vill genomse General-tullstyrelsens berättelse, så skall han finna, att det var förslaget om pensionstondens förökande och beviljande af pensioner till högre belopp än i förhållande

till löneförmånerna i då gällande stat, som närmast föranledde detta Riksdagens beslut.

Uti det nu framlagda förslaget till ny löningsstat har pensionsstaten blifvit nedsatt med mer än fyra procent och stäld i mera lämpligt förhållande till lönerna — detta är ju alltid en förändring, som, huru man än må klandra Riksdagens beslut förra året, innebär en förbättring. Vidare har det sedan förra året tillkommit en faktor, som är anmärkningsvärd, nemligen de ofantligt ökade göromålen inom Tullverket, hvilket bevisas genom den stora uppbörden. Denna Kammare har alltid förfäktat den satsen, att lönen bör ställas i öfverensstämmelse med arbetet. Det anmärktes i fjor, att lönerna inom Tullverket voro höga, men i den mån arbetet ökats, böra de väl i år få anses mera rättvisa än under förutvarande förhållanden.

Jag tog mig vid samma tillfälle friheten framhålla genom utdrag af "Almanach de Gotha" huru utgiftsprocenten i Sverige ställer sig till andra länders utgifter för Tullverket. Emellertid har den upplysning nu blifvit lemnad, (pag. 12 i Tullstyrelsens berättelse) huru denna utgiftsprocent nedgått i *förhållande till uppbörden*, så att då procenten förut varit 12,25, har den nedgått till 10 procent för år 1873 och 8,25, för innevarande år, hvilket äfven Herr Finansministern nyss i sitt anförande omnämnde. Jag tror således, att om man också i viss mån måste erkänna, att Riksdagens beslut förra året föranledt åtskilliga oegentligheter, det likväl måste medgifvas, att samma beslut verkat åtskilliga rättelser, och om man således å ena sidan klandrar, måste man å andra sidan gifva rättvisa.

Hvad beträffar Tullverkets nu framlagda utgiftsstat, så slutar den visserligen med en stor summa, men det är ett stort verk med en stor uppbörd och många tjänstemän. Jag tror för öfrigt, att då vi hållit på år efter år och kalfatrat tullstaten, och då Riksdagen endast för ett år i sänder godkänner densamma, så kunna vi äfven nu ganska lugnt biträda hvad Utskottet hemställt, dock med det tillägg, som Herr Nils Larson i Tullus mycket riktigt anmärkt, att konsekvensen fördrar, enär Kammaren redan beslutat en dylik förhöjning af 500 kronor för poststaten; och får jag med denna förändring vördsamt tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Peter Olsson: Jag förutskickar, den anmärkning, att jag för min del icke ämnar bemöta den ärade talaren på gotlandsbänken med afseende å de förebräelser, han gjort Stats-Utskottet, emedan jag fann, att hans slutpåstående var enahanda med Utskottets här framlagda förslag. Sådana anmärkningar må då vara hans ensak. Deremot vill jag med anledning af Herr Jöns Rundbäcks yttrande fästa Kammarens uppmärksamhet på några dermed sammanhängande omständigheter. Talaren klandrade de utgifter, vi hafva för de mindre tullkamrarne, emedan så obetydlig förtullning derstädes eger rum. Härvid anser jag mig böra framhålla, att vår kommersiela rörelse är tvåfaldig, dels *import* och dels *export*. Importen, som äfven har två sidor, varornas förtullning genast vid ankomsten eller deras uppläggande på nederlag, kan visserligen vid dessa mindre tullkamrar vara obe-

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

tydlig; men i afseende å exporten torde det vara angeläget, att det finnes tillsyn och bevakning, så att denna export kan kontrolleras på ett fullt tillfredsställande sätt. Flere af de uppräknade platserna och särskildt Kungälv och Linköping hafva en ganska betydlig spanmåls-export. Herrarne torde jemväl veta, att tulltjenstemännen äfven hafva i uppdrag att uppbära fyr- och båkafgifter äfvensom lastpenningar. Jag tror således, att hvad utgifterna vid en del af dessa tullkamrar beträffar, vi böra döma icke endast efter importen utan äfven med hänsyn till rörelsen i allmänhet.

I afseende å *kustbevakningen* trodde jag icke, att man skulle vilja föreslå att borttaga densamma af den anledning, att det lyckliga förhållandet eger rum, att lurendrejeri icke bedrifves i så stor skala som förut, ja nästan helt och hållet upphört. Jag trodde tvärtom, att just denna omständighet borde utvisa, att bevakningen uppfyllde sitt ändamål samt följaktligen förtjenade att bibehållas och understödjas. Af dessa skäl kan jag icke tillmäta Herr Rundbäcks anmärkning någon större betydelse, och jag skulle mycket beklaga, om man för att bespara en obetydlig utgift borttog tullbevakningen, som jag anser nödvändig till förekommande af lurendrejeri, en rörelse i så många afseenden demoraliserande och förlustbringande både för staten och den enskilde.

Då ingen mera väsendtlig anmärkning blifvit gjord, intet yrkande om afslag blifvit framställt, så kan jag inskränka mig till att instämma med de föregående talare, som hemställt om bifall till Stats-Utskottets förslag med det tillägg, som i enahanda riktning redan blifvit gjordt vid anslagen till poststaten.

Herr Hörnfeldt: Då icke någon af de talare, som yttrat sig, egentligen framställt några mera väsendtliga anmärkningar mot Utskottets förslag, kunde det visserligen vara öfverflödigt att yttra sig i frågan, så mycket hellre som de talare, hvilka uppträdt till försvar för Utskottets förslag, gjort det på ett tillfyllestgörande sätt. Jag skall också endast fästa mig vid en anmärkning, framställd af Herr Jöns Rundbäck. Han nämnde, att tullstaten sedan förlidet år sprungit upp med en half million. Detta är emellertid ett uppenbart misstag; ty 1874 års tullstat uppgick till 2,500,000 kronor. Om dertill lägges 19,770 kronor uti dyrtidstillägg, så utgör hela staten 2,519,770 kronor. Nu har Tullstyrelsen begärt och Kongl. Maj:t föreslagit en stat med en slutsumma af 2,498,000 kronor eller 2,000 kronor mindre än föregående års stat, och om härtill räknas dyrtidstillägg 10,180 kronor, blir summan 2,508,180 kronor, således 11,590 kronor mindre än förlidet år. Då man derjemte besinnar hvilken ofantlig stegring i tulluppbörden egt rum, så att förlidet års tullinkomster med 10 millioner öfverstigit det i riksstaten beräknade beloppet, så förekommer det i sanning beaktansvärdt, att tullstaten kan laborera med en så ringa utgiftssumma i jemförelse med den för år 1875 beviljade. Jag tror således, att vi för närvarande icke kunna göra annan ändring i Stats-Utskottets förslag än den, som blifvit en nödvändig följd af det beslut, Kammarerna fattat med afseende å poststaten eller ett tillägg i enlighet med Herr Nordenfelts reservation.

Hvad Herr Kolmodin anmärkte mot de statsutskotts-ledamöter, hvilka förra året togo sig friheten lemna det sjunkande skeppet, är redan på sätt och vis vederlagdt, och om man går till protokollen, skall man finna, att de ledamöter, som förra året uppträdde emot Stats-Utskottets förslag, tillkännagåfvo, att de redan inom Utskottet varit opponenter, ehuru de icke skriftligen reserverat sig. Jag tror därför nästan att Kammaren i allmänhet och måhända äfven Herr Kolmodin skall hafva godheten att förlåta detta djerfva åtgörande.

*Ang. Tull-
verkets utgifts
stat.
(Forts.)*

Herr Leijer: Jag hade beslutat att icke yttra mig i frågan, men min värde kamrat till venster har omtalat förhållandena från i fjor på sådant sätt, att jag icke *kan* vidhålla mitt beslut. Jag gillar fullkomligt hans sats "suum cuique" och hoppas äfven, att riksdagsprotokollen nog skola gifva både mig och andra vederbörande hvad hvar och en med rätta tillkommer; men jag anser likväl nödvändigt att äfven i det fallet skaffa mig rätt i protokollet, att jag förklarar hvarföre jag ämnade tiga denna gång.

Här har mycket talats om sparsamhet. Det är ett ord som i afseende på statsutgifter blifvit användt både inom och utom riksdagen på många besynnerliga sätt, så att jag för min del icke kunnat bilda mig ett redigt begrepp om dess betydelse. Betydelsen af sparsamhet med afseende å enskilda utgifter tror jag mig nog hafva reda på, men hvad som menas med sparsamhet, då det gäller statsmedel, har jag icke klart. Då förra året tullstaten föredrogs, och jag fann att uti denna stat, som fyra år förut blifvit reglerad så att tulltjenstemännen fått bättre eller åtminstone fullt jemförliga löner med de fleste andra civila tjänstemän, det oakadt begärdes större löneförhöjning för tullverkets tjänstemän än för andra civila tjänstemän, så trodde jag, att det icke skulle vara så alldeles olämpligt att begagna ordet sparsamhet. Detta ord, vid det tillfället användt, gjorde ofantlig och förvånande effekt. Åtskillige ledamöter af Stats-Utskottet blefvo så "altererade", att de släppte sitt tag. Förslaget föll och gick sönder så illa, att General-tulldirektören förklarade — hvad jemväl Stats-Utskottet upprepat i föreliggande betänkande — det vara alldeles omöjligt att sammanföra de qvarvarande bitarne och tillgodogöra sig dem. Då emellertid en ny tullstat i år skulle uppgöras, visade sig, att Herr Generaldirektören för tullstyrelsen, äfven han, blifvit gripen af sparsamhetsifver, ehuru af helt annat slag. Han har nu nemligen sammanplockat nästan alla bitarne af fjorårets förslag och sammanfogat dem så konstnärligt, att man knappt ser någon skilnad emellan den nu framlagda tullstaten och den som i fjor handlades. Visserligen hafva ett par små bitar på sammanlagdt 4,000 kronor bortkommit, men i stället har man anbragt lappar, 9 st. till antalet, upptagande en summa af 19,000 kronor. Detta sålunda sammanfogade och förstärkta förslag har sedermera granskats hos såväl Kongl. Maj:t som hos Stats-Utskottet och har med heder genomgått denna granskning. Jag föreställer mig äfven, att, efter hvad som i fjol hände, denna granskning icke gerna kunnat ske utan tanke på det der märkvärdiga

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Fortis.)

ordet "*sparsamhet*". För min del kan jag dock härvid af hvad som förekommit icke draga någon annan slutsats, än att det är jag, som icke förstår, icke har reda på, hvad nämnda ord egentligen betyder, och därför ansåg jag klokast att tiga nu, och skulle icke heller hafva talat, om icke, såsom jag redan nämnt, min ärade granne dertill tvingat mig.

Vill jag försöka tillämpa ordet "*konsequens*" så får jag bekänna, att jag kommer till precis samma resultat, i det jag alldeles icke kunnat göra mig reda för, hvad betydelse detta ord har inom Riksdagen och speciellt Stats-Utskottet.

Herr Lyth: Jag ber blott att få yttra några få ord.

Jag har under loppet af det sistförflutna året kommit till den erfarenheten, att stora oegentligheter, ja rent af obilligheter, uppstått derigenom att Riksdagen i fjor godkände Generaltullstyrelsens förslag till organisation af tullstaten, utan att anslå därför behöfliga medel. Följden af detta beslut har nemligen blifvit, att åtskilliga tullstats-tjenstemän, hvilkas göromål äro viktigare och trägnare än andras, hafva fått mindre förhöjning i sina löneförmåner, än de, hvilkas göromål varit mindre ansträngande. Vid sådant förhållande kan jag för min del i år icke med min röst bidraga till att Riksdagen i fråga om tullverkets stat ånyo fattar samma beslut som i fjor, utan yrkar i stället bifall till Stats-Utskottets förslag med den af Herr finansministern deri föreslagna förändring.

Herr Jöns Rundbäck: Då jag sist hade ordet, tog jag mig friheten att för min åsigt anföra några siffror; och det språk de talade var, så vidt jag förstår, ganska bevisande. Jag ber derföre endast att nu få upptaga några anmärkningar, som sedan dess blifvit emot min mening af ett par talare framställda.

Med anledning af den ärade representantens och stats-utskottsledamotens från Westernorrland yttrande, ber jag få upplysa — något som den ärade talaren sjelf nog skulle hafva uppmärksammat, om han hade hört hvad jag yttrade — att hvad jag sade var att 1864 års tullstat genom Stats-Utskottets förslag sistlidne riksdag ökats med en half million kronor, hvilka nu ytterligare något förökats. Mina ord gälde sålunda icke, hvilket den ärade talaren tycktes antaga, en jämförelse mellan tullstaten för i år och den för år 1876.

Hvad angår det af Herr Nils Larson anförda exemplet om qvarn-uppdämningar, får jag säga, att jag för min del ej kunnat finna det-samma just vara på sin plats; ty vill man — för att fullfölja liknelsen — anlägga fördämningar för att få vattnet, här tullinkomsterna, att rinna i den fåra, som Kongl. Maj:t tänkt sig, så vore det väl skäl att inrätta en tullkammare i hvarenda stad. Hjo, Grenna, Upsala och en mängd andra städer med obetydlig handel skulle i så fall lika väl böra hafva hvar sin tullkammare som Linköping, der på tio år ingenting alls förtullats, under det i Falun t. ex. under samma tid förtullats varor för omkring 15 kronor. Men, invänder man, det kan ju

hända att förtullning kan komma att ega rum på dylika ställen, der sådant hittills ej varit förhållandet, eller att förtullningen derstädes blifver betydligare än den förut varit. Ja, detta är visserligen möjligt, men om det skälet vore giltigt, så kunde man ja inrätta tullkammare hvar som helst, till och med i Filipstad, ty ingen kan ju veta, om icke äfven i den staden en tullinkomst på några kronor skulle kunna fås. Min åsigt är sålunda att tullkammare icke böra inrättas för att hindra införseln af oförtulladt gods, utan för att bereda staten inkomster af införseln, der någon nämnvärd sådan verkligen eger rum. Smugglingen är det kustbevakningens åliggande att förhindra, men icke lärer den kunna förekommas genom att på alla möjliga ställen inrätta tullkammare, utan afseende på om de äro behöfliga eller ej. Hvad kustbevakningen i det afseendet i förening med en bättre tullagstiftning redan verkat, derom torde jag ej behöfva erinra.

*Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)*

En annan talare, Herr Peter Olsson från Helsingborg, yttrade att tullkamrarne vore behöfliga ej endast för uppbärande af tull, utan äfven — och detta gälde i fråga om exporten — för upptagande af fyr- och båkmedel samt lastpenningar, och att man således borde hafva tullkammare äfven der någon import ej finnes, men någon betydligare export och dermed förenade inkomster för staten vore att förvänta. Till svar härpå vill jag endast säga, att jag skulle vara den ärade talaren tacksam, om han kunde visa, att någon nämnvärd export eller uppbörd af fyr- och båkmedel eller lastpenningar från dylika städer, som t. ex. Trosa. kan vara att någonsin beräkna. Åtskilliga af de kring Mälaren liggande småstäderna hafva dock lika stor både export och import som Trosa. Huru stora fyr- och båkmedlen och lastpenningarne i den sistnämnda staden kunna vara, vet jag visserligen icke; men beloppet kan väl ändå ej vara så särdeles stort, då, såvidt jag vet, Trosa hvarken har någon kaj eller hamn, och några dylika afgifter som de nu ifrågavarande således svårigen torde kunna der uppbäras. På samma sätt förhåller det sig också med Falun. Jag känner åtminstone icke, om några större fartyg inlöpa i Falu hamn, men kanske den ärade talaren torde derom kunna lemna upplysning. Den invändning som den ärade talaren mot mig framställt, måste jag sålunda för min del anse obefogad.

Man har påstått, att tullstaten i vårt land är billig i förhållande till tullstaten i åtskilliga andra länder. Att så är förhållandet, vill jag icke bestrida; men man bör ihågkomma, att tullagstiftningen i dessa länder är helt olika med tullagstiftningen hos oss, i allmänhet mera prohibitivisk än vår. En jämförelse mellan procenten af tulltjenstemännens löner i förhållande till tullinkomsterna i dess helhet i Sverige och i utlandet torde således svårigen kunna anses bevisande. Jag har för öfrigt hvarken i år eller i fjor haft några anmärkningar att göra mot Stats-Utskottets förslag till aflöningsstat; tvärtom, jag erkänner och har erkänt, att der behof af tulltjenstemän förefinnes, böra de ock vara tillräckligt aflönade. Men å andra sidan har jag äfven önskat, att, der det icke göres oss behof af några dylika tjenste-

Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)

män, der borde de ej heller finnas; öfverflödiga tjänstemän har jag trott, att staten lika litet borde belasta sig med, då det vore fråga om tullverket som i fråga om andra dess embetsverk, utan i stället söka så fort som möjligt blifva qvitt.

Jag har ingenting att vidare tillägga, utan yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag med den af Herr Nordenfelt föreslagua förändringen, att de tvänne byråcheferna i Generaltullstyrelsen erhålla hvardera ett dyrtidstillägg å 500 kronor.

Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Jag ber endast att, med anledning deraf att den siste ärade talaren åter framdrog förhållandena vid Linköpings tullkammare, få meddela den upplysning, att nämnde stad numera fått stapelstadsrätt, hvilken trädt i verket från och med innevarande år, samt att, i följd deraf under nästlidne Februari månad från tullkammaren derstädes redan levererats ett be-
lopp af 5,000 kronor.

Herr Lyttkens: Det är kanske vågadt att inlåta sig något på denna fråga, då man icke i densamma har några djupare insigter eller har närmare reda på tullverkets hemligheter, men jag har dock, med anledning af ett yttrande som fälles af den ärade talaren från Helsingborg, ansett mig böra begära ordet. Han sade nemligen, att tullbevakningen hindrar lurendrejeriet, och att man af denna anledning icke borde indraga någon tullkammare. Jag undrar mycket, på hvad sätt t. ex. tullkammaren i Laholm skulle kunna hindra lurendrejeriet. Tullförvaltaren der har intet annat göromål än att för hvarje månad skriva en rapport, upptagande orden: ingenting passeradt. Denna tullkammare kunde således, i likhet med många andra, gerna dragas in. För öfrigt vågar jag påstå, att det icke är tullbevakningen, som utgör det enda hindret för smuggling, ty om så vore förhållandet, hvarför har denna bevakning förut icke kunnat hindra lurendrejeriet? Hvarför har den förut fortgått i en så ofantlig utsträckning, hvarför var i vissa trakter på kusten en stor del af befolkningen lurendrejare? Icke hindrades detta sorgliga förhållande af tullbevakningen. Nej, mine herrar! Det är icke tullbevakningen utan den klokare tulllagstiftningen, som hämmat lurendrejeriet, och vi skola akta oss att icke genom höga tullsatser och förvärd lagstiftning i denna väg åter frammana detsamma. Så länge det i följd af tullagstiftningen lönar sig att lurendreja, så länge fortgår äfven denna handtering, vi må hafva hur stor tullbevakning som helst. Jag kan således icke finna annat, än att det skäl, som den ärade statsutskotts-ledamoten från Helsingborg anförde såsom stöd för bibehållande af en del tullkamrar, icke håller streck, och anser jag för min del, att indragning af sådana tullkammare, som erfarenheten visat vara öfverflödiga och ej af behofvet påkallade, gerna kan ega rum, utan att jag derföre vill att tullbevakningen skall minskas eller i någon mån indragas.

Herr Åstrand: Jag begärde ordet endast för att fästa Herr Rundbäcks uppmärksamhet på förhållandet med Linköpings tullkam-

mare, då han omtalade, att derifrån ingen tullinkomst försports. Jag har emellertid blifvit förekommen af Herr Finansministern, som redan meddelat de upplysningar jag tänkte lemna, och hvars yttrande jag åberopar.

*Ang. Tull-
verkets utgifts-
stat.
(Forts.)*

I afseende på sjelfva saken har jag icke något att tillägga till hvad en del föregående talare yttrat, enär dessa redan tillräckligt utredt frågan, och inskränker jag mig således till att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan, med den förändring i afseende på lönerna till departementscheferna, som i Herr Nordenfelts reservation påyrkats.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och derefter, i enlighet med det yrkande som under öfverläggningen blifvit framställt, på bifall till samma hemställan med den ändring deri, som Herr Nordenfelt i sin reservation föreslagit; och som denna senare proposition besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Herr Nordenfelts förslag vunnit Kammarens bifall.

Punkten 7.

I öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition hade i denna punkt Utskottet föreslagit:

*Om anslag till
skolväsendet.*

att, med bibehållande jemväl för år 1876 af det vid senaste riksdag för innevarande år beviljade reservationsanslag af 450,000 kronor, anslaget i öfrigt till skolväsendet måtte med 10,700 kronor förhöjas.

Herr Danielsson anförde: Det är icke min mening att yrka afslag på Utskottets här framställda förslag; men jag har tyckt mig finna, att i statsrådsprotokollet angående denna sak blifvit uttalade åsigtter som stå i strid med Riksdagens beslut då detta reservationsanslag förslag först tillkom. Såsom vi veta, ingick 1873 års Riksdag till Kongl. Maj:t med anhållan, att till skogsbörd tjenlig mark måtte för statens räkning inköpas; hvarjemte Riksdagen förlidet år anvisade för ändamålet erforderliga medel. Öfver denna 1873 års Riksdags skrifvelse hördes skogsstyrelsen, hvars yttrande gick i samma riktning som den af Riksdagen uttalade mening, nemligen att i södra och mellersta Sverige borde företrädesvis i skoglösa och skogfattiga orter inköpas för skogssådd lämplig mark. Såsom vi alla veta, har Särskilda Utskottet i fjor tillstyrkt och Riksdagen bifallit denna Kongl. Maj:ts hemställan, och äfven i år har Kongl. Maj:t gjort framställning i samma ämne. Nu har dock föredragande Departementschefen såsom sin mening uttalat, att dessa anslag böra kapitaliseras för att derefter på en gång måtte inköpas en större egendom af sådan beskaffenhet att skogsinstitutet kunde dit förläggas. Om så kommer att ske, så är klart att den af Riksdagen vid beviljandet af dessa medel uttalade afsigt förfelas, ty, såsom redan är nämndt, Riksdagen önskade uttryckligen att för detta anslag skulle dels i skilda trakter af landet inköpas

Om anslag till skogsväsendet. för skogsbörd lämplig mark, dels och utvidgning ske af sådan kronans mark som för samma ändamål användes.
(Forts.)

Det är blott detta jag velat till protokollet anföra, och hoppas att, derest Riksdagen bifaller den föredragna punkten, detta bifall måtte lemnas under förutsättning eller vilkor, att det förevarande anslaget måtte fortfarande komma att användas för det dermed ursprungligen afsedda ändamål.

Herr Åstrand: Jag vill icke lemna den af Herr Danielsson gjorda erinran obesvarad. Herrarne vota, hurusom, sedan flera riksdagar tillbaka fråga varit om lämpligaste sättet att ordna undervisningen vid skogsinstitutet, om det bör ske på samma sätt som hittills eller om hela inrättningen bör förläggas till Ultuna eller till något annat ställe på landet, der det vore tillfälle att lemna den praktiska undervisningen åt eleverna i sammanhang med den teoretiska. I afseende å detta sistnämnda alternativ har Departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet, hemställt huruvida det icke vore lämpligt att för statens räkning inköpa en större landtegendom af den beskaffenhet att skogsinstitutet kunde dit förläggas. Om nu, såsom möjligt är, Kamrarna skulle gilla, hvad Stats-Utskottet längre fram i detta betänkande tillstyrkt, att ett större indraget boställe härför skulle kunna anvisas, så är derfor icke sagdt, att något fullt lämpligt sådant står att få. Långt bättre vore då att från början inköpa en härför fullt passande skogsegendom, och skulle den tendens till fallande pris å skogsprodukter, som nu visat sig, fortfara för den närmaste framtiden, så är det antagligt att äfven skogsegendomar komma att betydligt nedgå i pris. Om vid sådant förhållande större landtegendomar hafva svårt att få köpare och skogseffekter vinna föga efterfrågan, vore det lyckligt för staten, om den kunde begagna sig af ett sådant tillfälle och för billigt pris köpa en större skogsegendom, som icke blott lemnade full ränta på köpeskillingen utan äfven medförde den fördelen, hvarvid naturligtvis vid köpeaftalet särskildt afseende borde fästas, att den vore tjenlig att dit förlägga skogsinstitutet. Jag är fullt förvissad derom att, derest man icke uteslutande fäster sig vid uttrycket "till skogsbörd tjenlig mark," utan medgaf, att den skogsmark, som för statens räkning inköpes, finge redan vid köpeaftalet vara delvis beväxt med skog, samt om man för öfrigt lemnade åt Kongl. Maj:t att pröfva och fritt förfara i detta hänseende, så skulle Regeringen, till gagn för så väl det allmänna som skogsundervisningen, kunna ordna denna angelägenhet samt erhålla tillfälle att med verklig vinst inköpa en skogsegendom, hvilken icke blott ökar statens tillgång på skogsmark, utan äfven lemnar tillfälle att dit förflytta skogsinstitutet. Derigenom skulle dessutom undervisningen kunna hos oss ordnas på samma sätt som i andra länder, t. ex. Tyskland, der skogsinstituten äro förlagda på större skogsegendomar eller i deras närhet. Så är förhållandet med Neustadt Eberswald i Preussen, och det mest ansedda institutet Tharand i Sachsen. Att vårt skogsinstitut, som ligger i hufvudstaden, deraf upphemtar vissa fördelar, vill jag ej bestrida, men dessa äro dock af underordnad vigt

mot det obestriddiga faktum, att sjelfva undervisningen lider af detta instituts läge.

Jag har blott velat anmärka detta, på det att Herr A. P. Danielssons yttrande icke skulle stå obesvaradt i protokollet. För min del yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Danielsson: Jag vill såsom genmäle å Herr Åstrands anförande säga, att jag för min del icke vill bestrida att skogsinstitutet kan behöfva att omhuldas på bättre sätt än nu sker; men jag vill icke, att det skall ske på sådant sätt, som i statsrådsprotokollet blifvit antydt, eller att det anslag, som Riksdagen beviljat för ett visst ändamål, skall helt och hållet kapitaliseras. Jag tror, att det vore riktigare, om Kongl. Maj:t, såvida vi vilja hafva en större egendom för institutets räkning, komme in till Riksdagen med begäran om ett särskildt anslag dertill, och låte detta anslag, hvarmed Riksdagen åsyftat någonting helt annat, fortfarande för afsedda ändamålet användas.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Utskottet hade hemställt:

att till arfvoden åt allmänna ombud vid enskilda banker och kreditanstalter ett förslagsanslag af högst 10,000 kronor måtte å sjunde hufvudtiteln uppföras.

*Arfvoden åt
statens ombud
vid enskilda
banker.*

I anledning af detta förslag yttrade

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag för min del kan icke gilla de skäl, Utskottet för sin här gjorda hemställan anført. Enligt hvad af motiveringen i Utskottets betänkande framgår, eger för närvarande det förhållande rum, att de enskilda bankerna sjelfva godtgöra de hos dem anställda ombuden för den möda och tidspilan, ifrågavarande uppdrag medför; och jag tror icke, att den omständigheten att bankerna sjelfva eller staten utgifva denna ersättning utöfvar någon inverkan på sjelfständigheten hos de ombud, Kongl. Maj:t för utöfvande af kontroll från statens sida öfver dessa banker utser. Jag tror, att ombuden i hvilketdera af dessa fall som helst fullgöra sin skyldighet lika bra. Den väsendtligaste delen af denna kontroll utöfvas nu af Konungens Befallningshafvande. Det är således endast i vissa särskilda fall, dessa personer hafva tillsyn öfver privatbankerna; och jag skulle nästan föreställa mig, att Konungens Befallningshafvande skulle kunna helt och hållet öfvertaga denna kontroll.

Emellertid, då jag finner, att de enskilda bankerna sjelfva hittills utgifvit ersättningen till dessa kontrollanter, och ingen större säkerhet genom det nu framlagda förslaget för det allmänna uppstår, anser jag att dessa banker fortfarande böra bestrida ifrågavarande kostnader, hvarföre jag tillåter mig yrka afslag på Utskottets här gjorda hemställan.

Arfvoden åt
statens ombud
vid enskilda
banker.
(Forts.)

Vidare anfördes icke. Propositioner gäfvos såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock, enligt Herr Sven Nilssons yrkande, på afslag derå; och biföll Kammaren Utskottets förslag.

Punkterna 9—12.

Blefvo likaledes bifallna.

Punkten 13.

Mom. A.

Bifölls.

Ang. uppbe-
hållande af vissa
sportler till
tjänstemän vid
Myntverket.

I mom. B var af Utskottet hemställt:

att Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vid utfärdande af ny instruktion för Myntverket föreskrifva, att de åtskillige tjänstemän vid Myntverket hittills tillkommande sportler för probering, vägning och värdering af guld och silfver skola för framtiden upphöra, samt att de afgifter, som för sagda probering, vägning och värdering böra af enskilde erläggas, skola ingå till Myntverket, hvaremot Riksbanken torde böra från dylika afgifter befrias.

I anledning af hvad sålunda blifvit föreslaget, anförde

Herr O. B. Olsson: Ehuru Utskottet icke kunnat till fullo tillstyrka bifall till min motion, har Utskottet likväl hemställt om aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i ämnet, som i väsendtlig mån förbättrar, hvad jag med motionen afsett. Men då Första Kammaren redan fattat sitt beslut i ämnet, och detta beslut icke är alldeles öfverensstämmande med Utskottets förslag, så vill jag för min del hemställa, om icke också denna Kammare skulle vilja fatta enahanda beslut som förstnämnde Kammare, emedan, om Kamrarna fatta olika beslut, frågan vid denna riksdag skulle förfalla, och någon skrifvelse till Kongl. Maj:t icke ifrågakomma. Första Kammarens beslut är lika med Utskottets förslag ända till sista momentet, som börjar med orden, "samt att de afgifter", ur hvilket moment Första Kammaren utslutit dels orden "af enskilda," dels ock den sista meningen: "hvaremot riksbanken torde böra från dylika afgifter befrias."

Jag tillåter mig alltså yrka bifall till mom. B.) med den af Första Kammaren deruti beslutade förändring.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gäfvos propositioner såväl på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick som jemväl på bifall till samma förslag med den af Herr O. B. Olsson deri påyrkade ändring; och blef den senare propositionen med öfvervägande ja besvarad, hvadan Kammaren bifallit ifrågavarande moment med den förändring att slutet af momentet skulle erhålla följande lydelse: "samt att de afgifter som för sagda probering, vägning och värdering böra erläggas, skola ingå till Myntverket."

*Punkten 14.**Om anslag till
Skogsinstitutet.*

I denna punkt var af Utskottet följande hemställd gjord:
att Riksdagen måtte, i enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda nådiga framställning, till skogsinstitutet på extra stat för år 1876 anvisa ett belopp af 20,400 kronor.

I anledning af denna hemställd yttrade:

Herr Casparsson: Mot Utskottets här afgifna betänkande har jag två anmärkningar att framställa. Den ena mot hvad som förekommer i motiveringen och den andra mot sjelfva klämman.

I motiveringen heter det: "Stats-Utskottet instämmer till alla delar i skogsstyrelsens yttrande angående angelägenheten deraf att skogsinstitutet varder till någon större skogsegendom förlagd.

Jag får för min del bekänna att jag icke förr hört talas om den här omflyttningen. Den skall visserligen framskymta i något yttrande, som skogsstyrelsen lärt afgifvit och hvilket omnämnes i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, men jag tror, att den gamla exegetiska regeln att skrift skall med skrift förklaras, äfven kan tillämpas vid den profana skrifttolkningen. Ser jag då efter i det utlåtande, som skogsstyrelsen afgifvit den 19 Februari 1874 med anledning af komiterades betänkande och förslag angående åtskilliga läroverks förening med Teknologiska institutet och bildandet af en teknisk högskola, så finna vi följande strof: "Till åtlydnad häraf har yttrande infördrats från skogsinstitutets lärarekollegium, uti hvilket här bifogade yttrande skogsstyrelsen äfven för sin del instämmer." Gå vi nu till lärarekollegiets yttrande, så förekommer der följande:

"Det nu varande skogsinstitutet har tillräckligt utrymme för undervisningen, för rikhaltiga samlingar och för bostad åt tvänne lärare och en planteringsvaktare;" och vidare:

"Få lägenheter kunna inom så litet område förena bättre passande och mera omväxlande mark till plantskolor och till skogsvetenskapliga försöks anställande, än hvad fallet är med den jordrymd, som nu disponeras af skogsinstitutet.

Vid skogsinstitutet finnas således för handen alla yttre förhållanden som äro nödvändiga för ett väl ordnad skogsläroverk."

Detta låter ju så trefligt och ändamålsenligt som man någonsin kan begära af ett skogsinstitut, och då anser jag för min del betänkligt att Riksdagen nu skulle uttala sig om behöfligheten af en förflyttning, isynnerhet då ingen utredning om kostnaderna föreligger.

Den andra anmärkningen gäller den summa för skogsinstitutet, som Utskottet föreslagit, eller 20,400 kronor. Ser man då efter i lärarekollegiets yttrande den 31 Januari 1874, så säges der: "Och skulle således kostnaden för den högre skogsundervisningens ordnande vid skogsinstitutet uppgå till 16,600 R:dr R:mt." Detta var således hvad lärarekollegiet sjelft ansåg tillräckligt. Ser man vidare efter i Särskilda Utskottets i fjor afgifna förslag, så finnes staten för skogs-

Om anslag till Skogsinstitutet.
(Forts.)

stitutet upptagen till 16,450 kronor. Detta Utskott visade, såsom bekant, ingen njugethet i fråga om anslag. Framställningen afslögs emellertid af Andra Kammaren, ehuru, jag medgifver det — på rent formela skäl. Den summa, Utskottet nu föreslagit, uppgår till 20,400 kronor.

Jag tror således att, när ingen utredning om behöfligheten af förflyttningen förefinnes, det icke är skäl att bevilja högre anslag än lärarekollegiet sjelft för ett år sedan ansåg nödigt. Jag skulle därför helst vilja att frågan återremitterades, men då jag vet att det i allmänhet icke går bra med återremisser, så ber jag att få på fri hand föreslå en siffra, som jag, för att icke taga till för litet, skall sätta 800 kronor högre än kollegiet föreslagit, och yrkar således att detta anslag måtte upptagas till 17,400 kronor.

Derpå skulle *alla* vinna. Staten skulle vinna en besparing af 3,000 kronor, skogsinstitutet skulle vinna 800 kronor mera än lärarekollegiet föreslagit, och Stats-Utskottet skulle vinna i medvetandet om att en besparing åstadkommits. Den ende, som möjligen komme att förlora derpå, är verkligen jag, som antagligen kommer att klämmas mellan sköldarna af Stats-Utskottets ledamöter, men det får jag finna mig uti, ty jag har ansett mig icke kunna undgå att påpeka förhållandet.

Jag yrkar således det ifrågavarande anslagets nedsättande till 17,400 kronor.

Herr Key: Den utredning, som den siste ärade talaren icke funnit reda på, skall jag be att få anvisa honom. Den återfinnes i bilagan till statsverkspropositionen 6 c) pag. 35 och 43. Der finnes en någorlunda fullständig redogörelse för ärendet, och Herr Finansministern har icke heller begärt anslagets uppförande på ordinarie stat, utan endast på extra stat. Han säger:

“Det betydliga omfång, som sjelfva den egentliga skogshushållningsläran nu mera tagit, gjorde, att detta ämne svårligen kunde medhinnas af en lärare, om denne skulle få tillräcklig tid att, såsom sig borde, så väl i litteratur som praktik följa med utvecklingen af vetenskapen. Ämnet, hvaruti undervisningen nu besörjdes af institutets t. f. direktör ensam, syntes skogsstyrelsen därför böra fördelas mellan två lärare, hvaraf den ene, direktören, hvars lön, enligt styrelsens åsigt, borde bestämmas till 4,500 kronor, skulle undervisa i endera af ämnets hufvuddelar, skogsskötsel eller skogsindelning jemte skogsteknologi, skogsstatistik samt öfersigt af den skogsvetenskapliga litteraturen, och den andra, en lektor, skulle meddela undervisning i den återstående hufvuddelen af skogshushållningsläran samt skogsmatematik, nivellering och kartritning. Genom övertagandet af dessa senare trenne undervisningsämnen kunde denne lärare göra anspråk på en för utkomst erforderlig aflöning af 3,500 kronor, så att ej annan tjänstgöring för sådant ändamål behöfde anlitas.”

Då det är onekligt att vården om våra skogar tilldrager sig allt mer och mer uppmärksamhet och lusten för en rationel skogshushållning tilltager, så bör naturligtvis undervisningen i forstvetenskapen

utveckla sig i proportion dermed. Då nu regeringen begärt detta anslag endast på extra stat och Stats-Utskottet påpekat angelägenheten deraf att skogsinstitutet varder till någon större skogsegendom förlagdt, der tillfälle kan beredas cleverna att samtidigt praktiskt tillämpa inhemtade teoretiska insigter, och då Utskottet hänvisat till de många boställen, som staten eger, och der värderika skogar finnas, så synes mig skäl icke förefinnas för grundad anmärkning, utan får jag med anledning dels af de upplysningar som i Kongl. propositionen lemnats och dels på grund af Utskottets betänkande, anhålla om bifall till dess förslag.

*Om anslag till
Skogsinstitutet.
(Forts.)*

Herr Casparsson: Jag vill endast erinra derom, att 1869 års Riksdag på framställning af Kongl. Maj:t nedsatte detta anslag till 15,300 kronor och att, likaledes på framställning af Kongl. Maj:t, anslaget ytterligare nedsattes 1870 till 13,100 kronor. Under sådana förhållanden och då närmare utredning i frågan saknas, hemställer jag, om det kan vara skäl att nu på en gång höja detta anslag med så betydligt belopp. Jag kan icke neka till att detta skogsinstitut påminner mig om "Pharaos trollkarlar" som omtalas i 2:dra Mose bok. Så snart fråga är om flyttning af skogsinstitutet, så säges det: nej, vi kunna göra det för bättre pris än andra. Så var förhållandet 1870, då fråga uppstod om dess förflyttning och förening med något af landtbruksinstitutet, och, då det sedermera ifrågasattes att sammanslå skogsinstitutet med andra läroverk till en teknisk högskola, så hör man åter: nej, vi kunna göra det bättre och billigare sjelfva; det blir ingen besparing alls. Sålunda underbjuder man alla andra. Men när detta tryck upphört, så heter det: nu skola vi höja anslaget med öfver 50 procent. Det är detta förfarande som är så egendomligt, att jag icke kunnat underlåta att derpå fästa uppmärksamheten, och jag kan ej med min röst biträda Utskottets förslag.

När en fullständig utredning och undervisningsplan en gång blir framlagd, skall jag, om jag då är qvar i riksförsamlingen, icke motsätta mig ett högre anslag, men då lärarekollegiet nu sjelf sagt: vi behöfva icke mera än 16,600 kronor, och i dess plan äfven ingår att utvidga undervisningen, så kan jag icke finna något skäl att sätta anslaget högre. Jag vill icke närmare inlåta mig på frågans detaljer, men för hvar och en, som genomgått betänkandet, lär det tydligen framgå att nödig utredning i ämnet verkligen saknas.

Chefen för Kongl. Finans-departementet Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Herr Talman, mine Herrar! Efter att hafva inom Första Kammaren deltagit i behandlingen af ett helt annat ärende, hvarunder min närvaro derstädes varit påkallad, erfar jag nu att den siste ärade talaren, hvars nyss afgifna korta replik jag hörde, äfven förut, under min frånvaro, utförligare yttrat sig i denna fråga, och vill derföre söka att besvara hans anmärkningar, ehuru jag icke kan göra det annat än med ledning af hvad han nu i sitt sista anförande sagt.

*Om anslag till
Skogsinstitutet.
(Forts.)*

Af den Kongl. propositionen och dervid fogade handlingar framgår min uppfattning deraf, att i fråga om skogsundervisningens ordnande bör råda den synnerliga vikt, jag anser att man bör dervid för närvarande fästa, och en tillit till den följdriktiga villighet att för skogsundervisningens befrämjande betala en obetydlighet mera än förut, som jag väntat att finna hos en representation, hvilken icke tvekat att anvisa stora anslag till inköp af skogsmarker för statens räkning och att verksamt ingripa i skogslagstiftningen på grund af förslag från det Särskilda Utskott, hvilket jag sistlidne riksdag tillsammans med den ärade opponenter hade glädjen tillhöra. Vid sådant förhållande och då erkännas måste, att resultaten af skogsinstitutets verksamhet på senare tider icke motsvarat det med detsamma afsedda ändamål, då antalet elever icke är tillräckligt för så väl statens som enskilde skogsegares behof, då anspråken på att finna forstmän med praktisk underbyggnad blifva allt oafvisligare, och då vidare den öfvertygelsen alltmera gör sig gällande att det är olämpligt att fortfarande bibehålla skogsinstitutet på den plats, der det nu är förlagdt, utan att det vore önskvärdt att detsamma ju förr desto hellre förlades till en plats, der en mera praktisk undervisning synes möjlig utan några större kostnader för statsverket, vid sådant förhållande, sade jag, och under förutsättning att den fullständiga utredning Herr Casparsson begärt, till nästa riksdag möjligen skall kunna komma att framläggas, har Kongl. Maj:t redan nu ansett förslag till ny anordning af institutets lärarekrafter böra framläggas. Likvisst är endast begärdt att ifrågavarande anslag för nästkommande år måtte uppföras på extra stat, hvarigenom också nästa Riksdag blir i tillfälle att kunna se till, hvilka förändringar må anses behöfliga, derest en flyttning kan ske. Jag hoppas icke gå grannligheten för nära, då jag begagnar tillfället att nu för egen del uttrycka de förhoppningar jag personligen hyser, nemligen att det skulle vara möjligt att, kanske inom kort tid och utan uppoffringar för statsverket, åt det svenska skogsinstitutet erhålla en vida lämpligare lokal än den nuvarande. Frågan härom är nu endast mitt enskilda önskningsmål, och det är blott såsom enskild man jag nu vill nämna, att det förefaller mig vara ganska möjligt, att statsverket i utbyte mot andra dess egendomar skulle kunna komma i besittning af en skogsegendom af sådan beskaffenhet, att man der för de praktiska öfningarne skulle kunna inrymma så väl skogsinstitut och skogsskola som en fröklämningsanstalt och en kolareskola, och att denna egendom och dessa anstalter skulle kunna så skötas, att afkastningen skulle kunna betäcka kostnaderna för undervisningen och det kontanta anslaget kunna försvinna eller betydligt nedsättas. Derigenom att lärarne tillika vore jägmästare och revierförvaltare inom egendomen eller närgränsande kronoparker, vunnas praktiska lärare och besparing i kostnad.

Det skulle vara mig kärt om jag en dag finnes hafva haft rätt i mina antydda förhoppningar om en god undervisnings ordnande praktiskt och med besparing. Hvad jag nu sagt afser emellertid endast att, om någon skulle dela samma betänkligheter som den siste ärade talaren, i någon mån lugna dessa. Mitt sätt att se saken har jag

såsom rådgifvare inför Konungen framhållit, på sätt de vid den Kongl. propositionen fogade protokoll gifva vid handen, och inskränker mig nu derföre till den önskan, att man ej må hysa någon betänklighet vid att bifalla den Kongl. propositionen.

Om anslag till Skogsinstitutet.
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman, mine Herrar! Ehuru det förefaller mig eget, för att icke säga något annat, att jag är af samma mening som Herr Casparsson, så kan jag dock icke underlåta att begära ordet i denna fråga.

Jag kunde visserligen ej behöfva säga så mycket om detta anslag, då det är ställdt på extra stat endast för år 1876, men jag vet huru det är med de extra anslagen; så fort de kommit in på staten, så blifva de nog kvar der de äro.

Herrarne minnas säkert, att hvarje gång skogsinstitutet varit på tal, så har jag alltid framställt anmärkningar mot det sätt hvarpå skogsförvaltningen handhafves, och, då denna nödvändigt är beroende af den undervisning, som vid institutet lemnas, så är ock på samma gång ett berättigadt klander framställt mot denna undervisnings beskaffenhet och de lärdomar som eleverne vid institutet inhemta. Den som har några insigter i det praktiska af skogsskötseln kan med förundran, för att icke säga något mera, följa de åtgärder och förrättningar, som af en del skogstjenstemän utföras. Jag skulle kunna lägga fram papper, som visa det förunderliga i deras tillvägagående. Det tillgår på det sättet att, när skogen på ett boställe indelas af skogstjensteman, så uppskattas tillgången till årlig afverkning, och för det öfverskott, som derefter kan uppkomma, beräknas en årlig skogsskatt, hvilken boställets innehafvare skall erlägga till någon allmän kassa. Det finnes nu ett kyrkoherdeboställe i min hemort, derå skogsskatten, efter det så väl afverkningen till prestgårdens behof, som ock församlingens rätt att å boställets skog taga virke till bygande och underhållande af prestgårdens hus blifvit beräknade, af en skogstjensteman bestämts till 65 kronor årligen. Nu finnes det solida personer, som hafva uppskattat det öfverskott af skog, som skulle finnas efter det nödigt byggnadsvirke blifvit taget i beräkning, till ett värde af 30,000 kronor; om man å detta belopp beräknar en ränta af fem procent, så får man en årlig inkomst af 1,500 kronor. Kan icke ett sådant förhållande anses minst sagdt förundransvärdt?

En undervisning, som är så opraktisk och bildar så oskicklige skogstjenstemän, är icke mycket att offra medel för. Och huru skall den kunna vara annat, när, såsom nu, skogsinstitutet är inklämdt mellan några afqvistade granar? Ty då undervisningen meddelas på en sådan plats, kan det ej blifva någon praktisk utbildning.

Jag ser derföre intet skäl att höja detta anslag för skogsinstitutet, så vida icke institutet flyttas till något annat ställe, der undervisningen kan göras praktisk och ställas i samband med undervisning i landtbruk. Ty förrän man fått en fullständig praktisk insigt i de olika jordarternas beskaffenhet, kan man ej bedöma jordmänen hos en skogsmark och den återväxt, som der är att påräkna. De tekniska och matematiska kunskaperna, hvarå nu lägges så stor vikt, äro en-

*Om anslag till
Skogsinstitutet.
(Forts.)*

ligt min åsigt mindre oundgängliga för en skogstjensteman och kunna inhentas i tillräcklig mängd, äfven om undervisningen göres mera praktisk i den riktning jag antydt. För att praktiskt bedöma en skogsparks innehåll fordras ej så stora tekniska och matematiska insigter, ty det kan ofta göras lika bra af olärda personer.

Jag har visserligen intet yrkande att i detta fall göra, men jag har velat påpeka dessa beaktansvärda förhållanden, så att de för framtiden måtte kunna iakttagas.

Herr Casparsson: Om jag fått se en sådan plan framlagd, som Herr Chefen för Finans-departementet nu omnämnt, så skulle jag för min del icke motsatt mig behöfliga anslag, men då så ej skett och jag finner det särdeles betänkligt att först bevilja anslag och sedermera fastställa en plan för detsammans användande, måste jag vidhålla mitt förra yrkande. En sådan princip strider nemligen mot den praxis regering och representation hittills följt.

Ingår man i granskning af detaljsiffror, så skall man äfven härutinnan finna stöd för mitt yrkande. Kongl. Maj:t har nemligen föreslagit, att till extra lärare skulle anslås ett belopp af 1,900 kronor, då deremot lärarekollegiet ansett, att samma undervisning kunnat bestridas för 800 kronor. Vidare upptager det Kongl. förslaget aflöning för direktören, förutom bostad och ved, 4,500 kronor, då deremot lärarekollegiet upptager lönen för samma plats till blott 4,000 kronor o. s. v. i flera andra fall.

Då ännu ingen utredning blifvit åstadkommen om huru det stortartade skogsläroverk, hvarom Finansministern nämnt, kan komma att se ut, och då jag icke vill bevilja anslag utan att veta, huru de komma att användas, kan jag ej annat än vidhålla mitt yrkande, att den af mig föreslagna nedsättningen måtte vardas af Kammaren beslutad.

Öfverläggningen förklarades slutad. I öfverensstämmelse med de meningar som derunder förekommit, gäfvos propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på det af Herr Casparsson gjorda yrkande; och som svaren utföllo med öfvervägande ja för den senare meningen, hade alltså det i förevarande punkt tillstyrkta anslag af Kammaren beviljats till nedsatt belopp af 17,400 kronor.

Punkterna 15 och 16.

Biföllos.

*Ang. inköp af
en tomt vid
Göta Hofrätts
arkivbyggnad.*

Punkten 17.

Utskottet hade föreslagit:

att det af Kongl. Maj:t till inköp af en tomt invid Göta hofrätts arkivbyggnad i Jönköping äskade anslagsbelopp, 10,000 kronor, måtte på extra stat för år 1876 anvisas.

Herr Liss Olof Larsson, hvilken jemte Herr Carl Anders Larsson inom Utskottet reserverat sig mot detta förslag, begärde nu, efter punktens föredragning hos Kammaren, ordet och anförde: Jag har inom Utskottet icke kunnat biträda majoritetens åsigt i denna fråga. Det gäller nemligen inköp af en tomt för att förekomma eldfara för Göta Hofrätts arkivbyggnad i Jönköping. Visserligen är det icke någon stor summa, som det gäller, men jag tror det för principens skull vara farligt att beträda den vägen. Man vet, att staten eger flera byggnader, icke endast i Stockholm och Jönköping, utan äfven på andra orter, i hvilka dyrbara handlingar förvaras. Skall man nu inlösa en mängd byggnader, för att få platserna omkring fria, så torde det bliwa ganska betydande kostnader. Af Kongl. Maj:ts proposition framgår, att den byggnad, som skulle uppföras å den ifrågavarande tomten, skulle bliwa belägen endast 46 fot från vestra gafveln af Hofrättens arkivbyggnad. Jag tror icke, att det finnes många ställen, der icke byggnader befinnas på ändå närmare håll än 46 fot, eluru jag medgifver faran vara större, om hus finnas i närheten, än om fria platser ligga omkring. Emellertid håller jag före, att vi icke hafva råd att skaffa dylika fria platser i hvarje stad kring byggnader af ifrågavarande slag, ty det är, som sagdt, icke endast arkivbyggnaden i Jönköping, som ligger så illa, utan såväl i hufvudstaden som i de flesta residenstäder finnas åtskilliga viktiga byggnader med mycket mera inträngd belägenhet.

Man hade i Utskottet en plankarta öfver den ifrågavarande byggnaden, och den utvisade en ganska stor och fri tomt, der arkivbyggnaden nu är belägen. Jag tycker emellertid att, då man för några år sedan uppförde denna byggnad, hade man utan svårighet bort kunna förlägga densamma så, att icke eldfara så lätt kunnat bliwa hotande för byggnaden som nu påstås.

De skäl, som af vederbörande myndigheter i frågan anförts, anser jag icke heller vara särdeles talande. Göta Hofrätt yttrar, att "enär fara för våld å arkivbyggnaden och de deri förvarade viktiga handlingar synts kunna uppkomma genom det sålunda tillämnade byggnadsföretaget, hade hofrätten gått i författning om att låta besigtiga, uppmäta och uppgöra planritning öfver tomten" o. s. v. Magistraten förmälde, att "uppförande af det ifrågavarande boninghuset skulle medföra eldfara för arkivbyggnaden och deri förvarade handlingar under ogynsamma förhållanden." Och slutligen yttrade chefen för brandcorpsen, att "arkivbyggnaden genom den ifrågavarande sidobyggnaden i händelse af eldsvåda blefve högst allvarsamt hotad, om vinden vore vestlig, nordvestlig eller sydvestlig." Emellertid vore det mindre vådligt att bevilja nu ifrågavarande anslag, om det icke finnes flera byggnader i alldeles samma predikament som arkivhuset i Jönköping, och jag befarar, att vi finge bereda oss på högst betydande utgifter, om vi skulle vidtaga denna utväg för att bereda fria och öppna platser omkring alla byggnader, der viktiga handlingar förvaras. Det är emellertid, som sagdt, icke för summans skull, utan för principens, som jag icke kunnat biträda Utskottets hemställan i den föreliggande punkten, och yrkar därför afslag.

*Ang. inköp af
en tomt vid
Göta Hofrätts
arkivbyggnad.
(Forts.)*

Ang. inköp af
en tomt vid
Göta Hofrätts
arkivbyggnad.
(Forts.)

Grefve Posse: Jag har här i min hand en plankarta öfver den ifrågavarande tomt. Af denna visar sig, att öster om hofrättens tomt finnes en tomt på 15,000 qvadratalnar, som användes till trädgård. I afseende å denna är det tvist emellan hofrätten och den angränsande jordegaren, huruvida en servitut på densamma fortfarande gäller eller ej. Hofrätten säger att personen i fråga har eganderätt till tomt, men att han enligt en på 1700-talet träffad öfverenskommelse vore förhindrad att bebygga densamma, jordegaren åter påstår, att servituten är förfallen till följd af försumlighet å hofrättens sida. I fortsättningen af denna tomt söderut har jordegaren ytterligare en tomt, öfver hvilken han har full dispositionsrätt. På denna är uppfördt ett skjul äfvensom ett två våningar högt magasin af trä, som ligger på ett afstånd af endast 46 fot från arkivet. Nu anser man, att detta magasin kan medföra ganska stor fara för arkivet, och jordegaren har förklarat, att, ifall tomt icke inköpes han under alla omständigheter ämnar nedrifva magasinet och i dess ställe uppföra ett annat trähus, också af 2 våningars höjd och med ungefär samma läge, endast med den skillnad att det komme att blifva 120 fot långt i norr, men att dess afstånd från arkivhuset fortfarande skulle blifva detsamma. Förslaget afser nu, att en rak linea skulle dragas från en punkt på den tomt, på hvilken servituten anses hvila, öfver den nuvarande magasinsbyggnaden och att den del af tomt, som ligger öster om denna linea, skulle tillfalla staten med full eganderätt, mot det att tomtens egare i ersättning derför erhöle 10,000 kronor.

Det har förefallit Utskottet, som om det vore synnerligen vådligt för hofrättsarkivet att i närheten, på endast 46 fots afstånd, få denna två våningars träbyggnad uppförd, och att det vare önskvärdt att få denna fara undanröjd, särdeles då derför endast skulle erfordras den i förhållande till nyttan obetydliga summa, som är i fråga. Man har framkastat den frågan, hvarför icke arkivet fått sin plats på något annat ställe, der det vore mindre fara. Denna fråga är för sen att väcka och omöjlig att besvara, samt kan följaktligen icke hafva något inflytande på saken. Utskottet anser ock, såsom jag nämmt, det vara skäl att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, och detta så mycket hellre som köpeskillingen i förhållande till gällande tomtpriser icke är synnerligen högt tilltagen. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner, enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gifvits så väl på bifall som afslag, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 18.

Blef äfvenledes bifallen.

De vid utlåtandet fogade tabeller godkändes, med förbehåll om iakttagande af de ändringar deri, som blefve en följd af sådana Kammarrens beslut, som skilde sig från Utskottets förslag.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 22, i anledning af väckt motion angående försäljning till skatte af vissa militieboställen.

§ 6.

Skedde dernäst föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 23, i anledning af väckt motion att kronans till betalning af uppsyningsmannen P. Lagergren vid utgången af 1874 återstående fordran måtte eftergifvas; uti hvilket utlåtande Utskottet hemställt,

Ang. ifrågasatt eftergift af en kronans fordran.

att motionen måtte af Riksdagen afslås.

Ordet begärdes af motionären

Herr Kjellman, som yttrade: Det är väl icke värdt att tänka på någon framgång åt min motion, då Utskottet icke funnit skäl tillstyrka eftergift af ifrågavarande belopp till förmån för en person, som råkat i ett förskräckligt elände genom en af honom begången försummelse. Han handlade emellertid på god tro och i förlitande på sin förman. Och jag tycker för öfrigt, att Utskottet icke handlat fullt konsekvent med hvad som förut i likartade fall egt rum. Så t. ex. beviljades nyligen eftergift åt en tjänsteman vid bankens afdelningskontor i Göteborg, hvilken genom att på god tro upptaga lån å åtskilliga falska handlingar ådragit sig betalningsskyldighet, och ett likartadt fall förekom nyligen här i Stockholm. För lidet är behagade Stats-Utskottet bevilja eftergift å ett belopp af 4,000 kronor till förmån för arrendatorn å en kungsgård, hvilken, ehuru derom påmint, försummat att i rättan tid assurera.

Utskottet säger visserligen, att saken icke är utredd. Jo, mine Herrar! det är utredt, att den ifrågavarande stackars personen blifvit dömd att betala, och enär han icke eger vidare tillgångar, har man måst taga från honom halfva lönen, eller 400 R:dr, så att för honom återstår att med hustru och barn söka draga sig fram på 400 R:dr.

Jag anhåller vördsamt å hans vägnar, att Kammaren måtte bifalla min motion, och jag hoppas att ingen vill neka denna lilla hjälp åt en person som är stadd i så stor nöd.

Herr Granlund: Som jag känner den ifrågavarande personen, kan jag icke underlåta att yttra några ord. Af handlingar bifogade motionen synes, att orsaken, hvarföre han blifvit ådömd att ersätta den uppbördsbrist, som genom tullförvaltaren Westerdals förvållande uppkommit, varit den, att han icke, sin pligt likmätigt, åtskilliga gånger närvarit vid varors tullbehandling, utan i förlitande på sin förmans redbarhet underskrifvit tullböckerna. Vidare är upplyst,

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 18.

*Ang. ifrågasatt
eftergift af en
kronans
fordran.
(Forts.)*

att orsaken till berörda försumlighet varit den, att han, till följd af den obetydliga aflöning, han såsom tulltjensteman uppbär, varit nödsakad att taga plats såsom e. o. landskanslist, och att han dertill haft sin förmans medgifvande. Det kan icke vara lämpligt att en underordnad person, som endast har 800 R:dr i lön, är sin förmans kontrollant.

Detta måste kännas synnerligen sorgligt för en sådan stackars tjänsteman, som redan fått vidkännas den påföljd för sin försummelse, att ej blott hela hans lösofrebo tagits i mät utan äfven en del af hans årliga lön innehållits och fortfarande innehålles, oaktadt den i sin helhet ej är tillräcklig för hans nödtorftiga bergning. De skäl, Stats-Utskottet anfört för afslag å motionärens förslag, äro till principen fullt riktiga; och skulle något göras för den beklagansvärde, vore det endast af medömkan med hans sorgliga belägenhet. Jag förenar mig af sådan orsak med motionären och yrkar bifall till hans förslag.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen framställde först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på det af Herrar Kjellman och Granlund gjorda yrkande, att berörda hemställan måtte afslås och i stället det förslag bifallas, som i Herr Kjellmans motion blifvit framlagdt; och som den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammarerna alltså bifallit Utskottets förslag.

§ 7.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.*

Föredrogs Banko-Utskottets memorial N:o 8, angående väckt fråga om öfvertagande för Riksbankens räkning af det nuvarande s. k. kanslihuset.

Af Utskottet var föreslaget:

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t göra förfrågan, om och under hvilka vilkor nuvarande kanslihuset skulle kunna till Riksbanken öfverlåtas, samt anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, om sådant pröfvas lämpligen kunna ske, till innevarande Riksdag afgifva framställning i ämnet.

Efter uppläsning af detta förslag anförde:

Herr Uhr: Då ja; af Utskottets betänkande i frågan tydligen ser, att Utskottet ej fått del af de förslag, som blifvit framställda, afseende en sådan förändring af Riksbankens nuvarande hus, att det samma erhöle alla de bekvämligheter, som der möjligen kunde åstadkommas och allmänheten billigtvis kunde fordra, anser jag mig skyldig att nu redogöra för hvad i detta hänseende blifvit åtgjort. Såsom vi kanske alla veta, framkom för flera år sedan ett förslag att å Slottsbacken rifva en del hus, ja ett helt kvarter, för att sålunda

bereda plats för ett nytt hus för Riksbanken. Sedan denna plats blifvit för ändamålet undersökt, befanns den emellertid olämplig för åsyftade ändamålet -- den var nemligen en trehörning -- hvarförutom ritningen till det nya bankhuset ej kunde godkännas. Då jag sedermera såsom fullmäktig i Riksbanken väckte i detta afseende ett nytt förslag, gående derpå ut att Riksbankens nuvarande lokal skulle lämpligen kunna ändras och inredas efter nutidens fordringar, uppdrogs åt mig samt Rådmannen Björck och Baron Skogman att efter frågans utredning inkomma med förslag i sådant syfte, och jag ber att nu få redogöra för hvad i anledning häraf i saken åtgjorts. Den är visserligen lång att uppläsa hela denna redogörelse, men jag tror det skulle vara af nytta för Banko-Utskottet att taga kännedom om densamma, innan Utskottet, sedan frågan vunnit den utredning, som i föreliggande förslag afses, inkommer med slutligt yttrande i ämnet. Redogörelsen lyder sålunda: "För utrönande af möjligheten att förändra gamla bankhuset så, att den bekvämlighet allmänheten kan fordra, måtte kunna vinnas, utan att bygga nytt hus, företogs en okulär besigtning deraf, med biträde af Ekonomichefen Kommissarien Dahlgren och Slotsarkitekten Alm, hvarvid åtskilliga svårigheter syntes möta, hvarföre, på förslag af Kommissarien Dahlgren, äfven det nya huset togs i betraktande, hvilket, i anseende till dess större areal, ville synas lämpligare. Arkitekten Alm begärde dock närmare utlåtande och bestämmelser af komiterade, hvarefter han, i samråd med Arkitekten Åbom lofvade uppgöra ritningar och kostnadsförslag å husets omändring, så att all beröring med allmänheten kunde ske på nedra botten. Tre särskilda förslag till omändring af nedre våningen i nya huset uppgjordes derefter, af hvilka dock intetdera syntes fullt lämpligt; jag, som var i tillfälle använda mer tid åt ärendet och dessutom ej ville låta ett af mig väckt, ehuru ej på förhand tillräckligt och fullständigt genomtänkt förslag stranda utan närmare utredning, företog mig då att å en gammal planritning öfverklistra de väggar jag ansåg böra och kunna borttagas, hvarefter, sedan mått blifvit tagna af alla kassaskåp, pulpeter och bord jemte deremellan varande utrymme, så som de då befunnos, det visade sig, att diskonten kunde få samma läge och utrymme, blott med den inskränkning som orsakades af något tjockare murar, på nedre botten, i nuvarande tryckerilokalen, som för närvarande två trappor upp, att, om kassorna fem och sex bibehållas som vaxlingskassor, der de nu äro, och slantkassan N:o 7 flyttas till nu varande stora silfverhvalfvet, och ingången från Österlånggatan bibehålles, så blifver lika utrymme för kassa- och depositionsafdelningen å norra sidan på nedre botten, som för närvarande två trappor upp, och att, om den efter denna förändring öfverflödiga trappa, som leder mellan vaxlingskassorna och lilla dagkassan, borttages, uppstår tillräckligt utrymme äfven för kassachefen jemte hvalf för dagkassan, samt räkenskaps- och revisionskontoren, jemte ombudsman och nummerbokhållaren; hela bankförörelsen blefve derigenom visserligen koncentrerad på nedre botten i ett af husen, men dermed vore dock förenad den olägenheten, att såväl tryckeriet som sedelkontoret, med allt hvad dertill hörer, måste flyttas till gamla

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Ang. det s. k.
Konsthuset
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

huset; fönsterna äro dessutom glesare på det nya än det gamla huset. Samma åtgärd vidtogs derföre å en planritning å det gamla huset, hvaraf visade sig, att utrymme kan beredas på nedre botten för all den rörelse, som eger rum i beröring med allmänheten, hwaremot de kontor, som dermed ej ega direkt gemenskap, måste placeras en å två trappor upp, och föreslås för detta ändamål följande, som af teckningen närmare synes: alla tre trapporna bibehållas oförändrade, äfvensom Tumba kontor och vaktmästarerummet å nedre botten, nuvarande pappersmagasinet till höger i förstugan inredes till slantkassa N:o 7, det hvalf der bredvid, hvori nu brandredskap förvaras, användes till koppar-kassahalf med dörr deremellan till N:o 7. Gång tages öfver vestra gården in till nuvarande arkivet (f. d. kassan), hvartill nödig dager beredes genom ett glastak öfver gården, för tillträde till kassorna N:o 5 och 6, till höger derom invid södra Bankogränden. Fönstren borttagas emellan den täckta delen af gården och kassorna, så att vexlingen kan ske genom öppningarna, hvilka, för att göra kassorna brandfria, torde böra förses med jernluckor. Korridoren bredvid stora eller mellantrappan användes till dagkassa (lilla kassan), för hvilket ändamål dörren i vestra ändan igenmuras och ny dörr anbringas i den östra, äfvensom jernluckor anbringas för fönstren. då detta hvalf blifver brandfritt och för vederbörande lätt tillgängligt. Hela det utrymme, som är emellan båda gårdarna, blifver ett enda rum, hvilket, för att få tillräcklig höjd emot dess vidd, höjes medelst tilläggande af halfvåningen, östra gården behålles orubbad, korridorerna så väl söder som norr derom bibehållas äfven, nuvarande dörrar, på ömse sidor derom, upprymmas eller förändras till mera lämplig kommunikation emellan tjänstemännen och allmänheten, alla murar, som äro belägna i riktning af norr och söder på ömse sidor om båda gårdarna genombrytas till större öppningar och upp bäras deröfver varande murar medelst öfver öppningarna slagna hvalf; härigenom kommer hela lokalen att bestå af ett enda rum, som emellan båda gårdarna blifver omkring 27 alnar å ena hållet och 22 å det andra samt fulla 12 alnar högt, med utgreningar i hörnen 9½ alnar breda, men blott 7 alnar höga, såsom ej upptagande mer än en våning. hvarigenom den andra, eller halfvåningen bibehålles öfverallt utom emellan båda gårdarne; i halfvåningen blifver således tillräckligt utrymme för alla de tjänstemän, som hafva närmare beröring med de på nedre botten placerade. Ena plantshvalvet göres, medelst plant-sarnes sammanförande, ledigt för emottagande af den myntade metal-liska kassa, som nu förvaras i de östra hvalfven, hvaraf det midt på huset invid Skeppsbron belägna, genom sammansläende (medelst hvalf) med östra korridoren blifver tillräckligt stort till sessionsrum för diskontdirektionen. en dörr anbringad på södra sidan deraf leder till kommissariernas plats, hvilken blifver så belägen, att chefen får alla diskontens tjänstemän, så att säga, under ögonen; äfven kassachefen kan ifrån sin plats öfverse det hela. Alla jerngaller borttagas, större och helhvita rutor anbringas. då det ej lider något tvifvel, att rummet blifver tillräckligt ljusst, särdeles som fönstren i det stora mellanrummet, utan skada för husets bestånd eller yttre utseende kunna

höjas. Jernluckor insättas öfverallt, der de ej redan finnas, i stället för gallren, nuvarande massiva stempelare i stora rummet utbytas emot nödigt antal kolonner af jern, om deröfver anbringas brandbotten å bjelkar af jern, så blifver hela lokalen i möjligaste mätto brandfri, om lokalen värmes medelst en i brandsäkert hvalf i jordvåningen anbringad apparat, så har man ej heller att frukta något vårdslöst förfarande vid eldningen, enär inga eldstäder komma att finnas i lokalen.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Häraf finner man, att det låter sig göra, att i hvilketdera huset som helst förlägga de med allmänheten beröring egande göromålen på nedre botten.

Gamla huset synes dock, oakadt utrymmet i det nya är större, vara att föredraga, dels för läget, som vid Jerntorget är vida behagligare än vid Österlånggatan, dels emedan hela rörelsen blifver förlagd i en enda sammanhängande, mera storartad och treflig lokal än i nya huset, när dertill kommer, att hela ändringen kan ske utan omflyttning eller rubbning af platserna för någon enda tjänsteman mer än revisorerna och öfvervaktmästaren, för hvilken annan bostad måste beredas, emedan de rum han nu bebor sammanläggas med nedre våningen och på så sätt försvinna. Revisorerna kunna deremot efter reparationen åter inflyttas i gamla lokalen, om så lämpligt prövas, man torde således ej vara tveksam om valet.

Härefter anmodades Stadsarkitekten Åbom att uppgöra ritningar och kostnadsförslag, hvarvid åtskilliga nya förslag kommo under öfverläggning, såsom det af Kommissarien Dahlgren framhållna att förlägga expeditionerna med allmänheten en trappa upp i stora huset, så som deröfver uppgjorda ritningar utvisa; fördelen häraf skulle vara, att de å nedre botten befintliga hvalf, hvori nu förvaras gammalt myntadt silfver, kunde bibehållas, och äfven det i lilla huset nu förvarade nya myntet kunde dit öfverföras, och således hela stora general-kassan komma att ligga bekvämt för kassavårdarne, men då expeditionerna, ehuru mer samlade än för närvarande, komme att blifva blott en half våning lägre än för närvarande, hvadan vinsten ej torde komma att motsvara kostnaden, så togs åter förslaget om hela rörelsens förläggande å nedre botten i stora huset under närmare pröfning, hvaraf resultatet nu framlägges.

Husets yttermurar bibehållas oförändrade, innanmurarne rifvas i den östra, senast tillbyggda delen af huset, hvorigenom fås å nedre botten en större sal för diskont-, kassa- och depositionsafdelningarnes expeditioner, salens höjd lika med två nu varande våningar, deröfver blifvande våningar uppdragas med tunnare murar, som uppbäras af jernbjelkar på åtta kolonner, äfven af jern, källarvåningen under stora salen, belägen ofvan jord, göres, genom värmeledning ifrån den apparat, som, för uppvärmning af det hela, får sin plats i ett särskildt hvalf, äfvensom luftvexling, tjenlig och bekväm för mottagande af stora generalkassan, nu varande nordöstra trappan borttages och en spiraltrappa ledes upp till kassachefens rum å nedre botten. I öfrigt föreslås inredningen å nedre botten *till höger* (nu varande pappersmagasin) kopparslantkassan N:o 7 med ett hvalf bredvid för myntets

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

förvarande (deri förvaras nu brandredskap), längre fram till höger spiraltrappan, som bibehålles oförändrad. sedan vexlingskassorna N:is 6 och 5, vestra gården öfverbygges med en glaskupol, dernäst diskontkommissariernes rum med sina tre jernskåp för handlingarne, och der bredvid en spiraltrappa upp till direktionens rum, hvilket utgör liksom en läktare till stora salen, en dörr leder derifrån till stora rummet, hwarest kamreraren har sin plats närmast, så kassören och alla öfriga till diskouten hörande tjänstemän, hvaribland registratorn längst fram i hörnet, allt till höger; den lånesökande träffar då genast han kommer in i salen kamreraren, till hvilken han lemmar sin handling; den som skall lyfta lån har äfven kassören nära till hands derbredvid, den som skall betala, får dock först stiga längst fram till registratorn. Till venster först rum för portvakten (nu Tumba kontor, som flyttas till lilla huset) vaktmästarerum, längre fram stora trappan bibehållen oförändrad genom alla våningar, derbredvid en ny trappa ned till gården, rätt fram vestra gården öfverbygd, såsom förut nämndt, till venster i detta rum, den till rum förvandlade gården, klädhängare innanför en afskrankning, vidare kassachefens rum, derinnanför ett brandfritt kassahalf, och derinnanför chefeus rum, trappa ned till stora generalkassan, en dörr leder ifrån kassachefens rum till kassa- och depositionsafdelningen, hvars kassörer och öfriga tjänstemän således alla få sin plats till venster, depositionschefen längst fram i nordöstra hörnet, den tillfälliga kassan, som endast behöfves under Stockholms stads uppbörd, kan förläggas emellan depositions- och diskontafdelningarna.

En trappa upp, i nuvarande halfvåningen diskontdirektionens rum, med utsigt åt och öfver stora expeditionsrummet, och dager ifrån vestra gården, en spiraltrappa leder derifrån ned till kommissariernas rum, och upp till ekonomichefen, söder derom nummerbokhållaren och ombudsmannens lokaler, i öfrigt våningen oförändrad.

Två trappor upp, ofvan den stora salen, å norra sidan brandmästarens (konduktörens) boningsrum, och å södra sidan brand- och ekonomichefens rum, och der bredvid de till hans kontor hörande tjänstemän, såsom de för närvarande befinnas.

Rådmanen Björck uppsatte en särskild promemoria dels öfver de brister, med hvilka nuvarande bankohuset enligt hans åsigt var behäftadt, dels ock öfver de fordringar han hade för att en banklokal skall blifva fullt ändamålsenlig. För att bemöta hans förslag härutinnan har jag skriftligen uppsatt några anteckningar, för att visa att några af de uppgjorda förslagen uppfylla hans fordringar. Förslagen äro fem till antalet, af hvilka jag anser N:is 3 och 4 vara mest beaktansvärda. Sedan jag först omnämndt, att Björcks promemoria är fördelad i vissa punkter med särskild littera för hvarje, och att min uppsats hänvisar till dessa littera, ber jag att få uppläsa denna uppsats, hvilken lyder sålunda:

Af de 5 särskilda förslagen till en ändamålsenligare inredning af Riksbankens hus anser jag förslagen N:is 3 och 4 bäst uppfylla de af Rådman Björck framställda fordringar, för att en banklokal skall vara

lämplig. Enligt båda dessa förslag uppfylles första punkten, med undantag af mom. e., hvilket icke heller ansetts alldeles nödigt.

Slantkassan (N:o 7), belägen till höger i yttre förstugan, med en golfareal af 487,5 qvadratfot är visserligen icke egentligen i samma rum som de öfriga kassorna, hvilka alla äro synliga ifrån kassachefens plats, men den är på samma botten med lätt kommunikation med de öfriga, så att säga, inom diskarne, och har ett *brandfritt hvalf* der bredvid om 128 qvadratfot golfareal, tillgängligt endast ifrån expeditjonsrummet, och afsedt *till förvaring af kopparmynt*. I från sjuan leder en dörr till en för alla tre vaxlingskassornas tjänstemän *gemensam tambur*, ifrån hvilken en *spiraltrappa* leder ifrån nedre till alla de öfre våningarna.

Vaxlingskassorna 5 och 6 hafva en golfyta af 513 qvadratfot för endast dess tjänstemän, ty genom öfre gårdens öfverbyggnad med en glaskupa och dess förening med midtelpartiet af nuvarande arkivet har ett rum kunnat beredas *för den trafikerande allmänheten* af 1,357 qvadratfot; till detta rum inkommer man ifrån yttre förstugan och har till höger först vaxlingskassorna 5 och 6, derifrån afskiljda blott genom diskur emellan de stenpelare som uppbära öfre murarne, längre fram *diskontkommisariernas rum* om 270 qvadratfot och derutanför en *spiraltrappa* upp till direktörens rum. Till venster först *garderob* för tjänstemännens ytterplagg, och längre fram *kassachefens rum* om 266 qvadratfot, och der bredvid en spiraltrappa ned till general-kassan; båda dessa trappor äro endast ifrån vederbörande chefs rum tillgängliga. Ifrån kassachefens rum leder å ena sidan en jerdörr till ett *brandfritt hvalf* om 448 qvadratfot, och som det är i vinkelform kan det bekvämt afdelas till 2, *lilla general- och dagkassan*, ifrån detta sitt rum kan kassachefen se *alla kassörerne*, med undantag, som förut nämnt är, af kopparkassan.

Alla dessa lokaler, ehuru sins emellan sammanhängande, äfvensom med det öster derom liggande egentliga expeditjonsrummet, äro blott en våning höga; *expeditjonsrummet* har 2 våningars höjd, dager ifrån 3 sidor genom höga fönster, enkel rad enligt förslaget N:o 3, och medelst 2 lägre öfver hvarandra sittande fönsterrader (de gamle) enligt förslaget N:o 4, det har en golfyta af 3,456 qvadratfot deraf, såsom diskarna äro å ritningen placerade utanför de jernkolonner, som skola uppbära jernbjälkarne, den brandfria trossbotten och deröfver blifvande tunnare murar, 946 qvadratfot *för allmänheten* och 2,570 för *tjänstemännen*, hvilket för de senare synes nog öfverflödigt, så att de väl kunna tåla vid att maka åt sig minst diskarnas bredd, hvilket gör 220 qvadratfot, då det blefve 1,166 för de *besökande* och 1,290 för *tjänstemännen*, äfven om utrymmet för allmänheten icke skulle ökas, så lär icke flere än de, som bekvämt kunna röra sig på 946 qvadratfot, kunna expedieras på en gång, och om händelsevis flere någon gång skulle inträffa, bör ej glömmas att rummet sammanhängar med ett yttre om 1,357 qvadratfot.

Stora general-kassan får mycket större utrymme och för vårdarne bekvämare och tillgängligare läge än för närvarande, då så många af de i östra ändan af gamla bankohuset ofvan jord belägna

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbankens
(Forts.)

Ang. det s. k.
Kanslihusets
övertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

källare kunna dertill appliceras, som man kan behöfva, hvartill dock fordras: att nordöstra stora trappan borttages och en ny spiraltrappa af jern anbringas ledande till kassachefens rum, brandredskapen flyttas till lilla huset, dessförinnan måste dock det gamla till utgifning odugliga kopparmyntet böra nedsmältas, det gamla vattenuppfodringsverket borttagas, hvilket blifver än mer onödigt att bibehålla efter husets ombyggnad, då de ifrån allmänna vattenledningen uppstigande rören blifva så belägna, att de icke, som hittills, kunna frysa; genom borttagande af gamla fyllningen å hvalfven samt påförande af ny kan man icke allenast göra sig förvissad om deras brandfrihet, utan äfven med säkerhet förekomma golfdrag i expeditjonsrummet.

Värmapparaten för de omändrade delarne af huset får sitt läge i någon af de öfriga källarne, då det blifver lätt att derifrån leda nödig värme äfven till stora generalkassans alla hvalf, och får man värme så är lätt att anbringa luftvexling, så att lokalerna blifva fullt ändamålsenliga, och icke i ringaste mån för helsan menliga; och borde af hvad nu blifvit anfördt få anses bevisadt, att äfven *andra* punkten af Rådman Björcks fordringar äro uppfyllda.

Hvad beträffar *tredje punkten*, så får *a* sitt kontor invid diskontdirektionen med en golfyta af 513 kvadratfot och särskildt ingång genom den för vaxelkontoret gemensamma tamburen för allmänheten. *b* och *c* få lika bekvämt som hittills, dock närmare expeditionen med allmänheten. *d* oförändradt med godt tillfälle att utvidgas. *e* samma förhållande. *f* för det arkif, som försvinner ifrån stora huset, blifver godt utrymme i det lilla sedan all rörelse blifver koncentrerad i gamla huset. *g*, *h* oförändrade. *i* och *k* kunna få treffliga lokaler 2 tr. upp i lilla bankohuset. *l* öfvervaktmästaren får en trefflig lokal, 2 trappor upp öfver stora salen, men måste herbergeras på något tillfällighetsställe under byggnadstiden, och för vaktbetjeningen i öfrigt samt portvakten i synnerhet finnas lämpliga platser. *m*, *n* oförändradt. *o*, *p* snarare ändamålsenligare är hittills. *q* någon förbättring af hittills varande är lätt att åstadkomma under ombyggnaden. *r* kommer att anbringas för generalkassan, hela undervåningen och så stor del af de öfriga, som man dertill finner bekväme, och slutligen beror 4:o blott på utförandet.

Vidare tillåter jag mig meddela Kammaren följande:

Jemförelsen

emellan de 3 förslagen

N:o 1

Inrymmer på nedre botten af gamla huset allt detsamma som N:is 3 och 4 och bibehåller dertill den gamla stora nordöstra trappan, men kan icke få den bekväma anordning inom lokalen, som N:is 3 och 4, icke heller samma dager, hvarföre, oaktadt första tanken oftast är den bästa, detta förslag måste *förkastas*.

N:o 2

synes onekligen, om möjligt, medföra *bättre dager*, än 1, 3 och 4 men ligger blott $\frac{1}{2}$ våning lägre än expeditionen för närvarande, och, hvad som värre är, vexlingskassorna blifva, som hittills, skiljda ifrån de öfriga, och den gemensamma chefen, hvilket är en stor olägenhet, och således förbättringen af det närvarande obetydlig; den stora breda trappan, som leder till den stora ljusa salen, är visserligen beqvämare för den besökande allmänheten än hittills men, utom hvad förut är sagdt, hindra den åtskilliga andra arbetsrums läggande så nära intill expeditionsrummet som förslagen 3 och 4, hvadan jag måste *afstyrka* antagandet af N:o 2, oaktadt det kostar minst af alla.

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

N:o 3

Detta förslag har lika god dager och lika prydligt utseende emot Skeppsbron som N:o 2, och då det dertill har betydligt större bekvämligheter och fördelar så väl för bankens tjenstemän som allmänheten, så tvekar jag icke att *föredraga detsamma*.

N:o 4

Medför samma fördelar som hittills blifvit sagdt om N:o 3, och till det yttre ingalunda sämre utseende, snarare fördelaktigare, enär N:o 2 på långsidorna får olika höjd och olika fönster å en del af huset, hvaremot N:o 4 bibehåller huset oförändradt; man skulle således vara tveksam i valet, men dels kostar N:o 4 R:dr 12,765 R:mt mer än N:o 3, dels blifver man genom rifning af ytterväggarna (enligt N:o 3) i tillfälle undersöka den misstänkta grunden, och om så behöfs, afhjelpa dess fel med en jemnförelsevis ringa kostnad, dels kan genom ombyggnad murarnas tyngd minskas och sammanbindningen blifva för beståndet säkrare, hvadan detta förslag torde få *gifva vika för N:o 3*.

N:o 5

På samma skäl som N:o 3 är bättre än N:o 1, 2 och 4 är det äfven bättre än N:o 5, hvadan lätt inses att N:o 5 bör *förkastas*.

Slutligen torde för fullständigande af jemförelsen förslaget N:o 6 eller rättare N:o 1 A, afseende hela rörelsens förläggande i lilla huset å nedra botten, icke böra förbigås, synnerligen som detta hus är med samma längd 40 fot bredare vid den åt Skeppsbron vettande gafveln, och således lemnar ett mycket större utrymme, men som förändringen af detta hus icke kan ske utan tryckeriets och sedelkontorets omplacering samt hela rörelsens störande (förläggande på annat håll under byggnadstiden), då deremot icke något hinder i den vägen möter, om gamla huset användes, så har detta förslag så att säga *dött i lindan*.

Förslaget N:o 1 kostar 126,250,75 kronor

”	”	2	”	99,690,	”	Dahlgrens en tr. upp.
”	”	3	”	119,040,	”	nedre botten med rifning
”	”	4	”	131,805,	”	” ” utan ”
”	”	5	”	125,000,	”	Dahlgrens ” ” } af yttre murarne

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

Hvad nu beträffar kostnaden för de olika förslagen, så uppgår förslaget N:o 1 till 126,250 kronor 75 öre, förslaget N:o 2 till 99,690 kronor och förslaget N:o 3 till 119,040 kronor. Det är just detta sistnämnda förslag, som jag framför andra skulle vilja rekommendera. Det är ett besynnerligt förhållande, att det blir billigare, om man rifver ned alltsammans, än om man endast nedrifver de inre väggarne och låter yttermurarne stå kvar. Man skulle kunna tro motsatsen, men det är verkligen så förhållandet, om man granskar kostnadsberäkningarne.

Förslaget N:o 4 belöper sig till 131,805 kronor samt förslaget N:o 5 till 125,000 kronor. Deremot skulle det förslag, som i föreliggande Utskotts-betänkande blifvit förordadt uppgå till 550,000 kronor endast för tomten, under det man för ungefär 120,000 eller 130,000 kronor kunde ombygga den gamla lokalen och göra den så bekväm som så väl allmänheten som tjänstemännen rimligtvis kunna fordra, och den saken torde derföre böra tagas i betraktande af Utskottet, innan något bestämdt förslag uppgöres.

Hvad åter beträffar, att genom bankens förflyttande till kanslihuset, den skulle vinna ett bättre läge, än den nu har, kan jag icke iuse, att banken skulle kunna vinna ett fördelaktigare läge än just vid Skeppsbron, der de förnämsta handelskontoren äro förlagda, ty der är just bankens rätta plats, och detta mitt förslag synes sålunda vara att föredraga eller åtminstone förtjena att af Utskottet tagas i betraktande, innan man beslutar sig för ett så orimligt dyrt förslag, der tomten ensam kostar 550,000 kronor. Det synes för öfrigt icke hafva blifvit genom någon undersökning eller ritning utredt, huruvida det blefve tillräckligt utrymme att på kanslihusets tomt uppföra en nog stor byggnad för bankens räkning; ätven den tomten är ju trekantig! Emellertid vill jag icke påyrka någon förändring i Utskottets nu gjorda hemställan, men anhåller, att detta mitt anförande måtte få komma till Utskottets kännedom, innan det fattar ett definitivt beslut i frågan.

Herr Rossander: Då alla vederbörande, som yttrat sig i denna angelägenhet, tyckas vara ytterst intresserade för dess framgång, och då hela frågan egentligen endast gäller en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarpå Riksdagen har att sedermera infövänta ett svar, så torde det blifva tillfälle att *då* yttra sig i sjelfva hufvudfrågan, och det kan följaktligen synas öfverflödigt att *nu* diskutera densamma, då likväl ett obetingadt bifall till hvad Banko-Utskottet nu föreslagit skulle förutsätta, att Kammararen varit alldeles enhälligt öfverens om förslagets lämplighet, så får jag för min del uttrycka mina betänkligheter deremot.

Förslaget afser ganska betydande omflyttningar. Riksbanken skulle flyttas till kanslihusets tomt, kanslierna till Riksgäldskontoret och Riksgäldskontoret — Gud vet hvart. Riksarkivet skulle flyttas till Frimurarelogens nuvarande hus. De kostnader, alla dessa omflyttningar skulle medföra, blifva antagligen mycket större, än hvad Utskottet här på temligen lösa grunder förestält sig. Man må icke tro, att dessa 550,000 kronor

kunna räcka till allt! Hvad beträffar frimurarehusets lämplighet såsom lokal för riksarkivet, får jag på det kraftigaste opponera mig mot en dylik anordning. Jag har hört af egaren till boktryckeriet der bredvid, att han har obestridlig optionsrätt att vid försäljning af frimurareordens hus mot vissa vilkor öfvertaga egendomen, och om han också icke begagnar denna sin optionsrätt, så är det likväl tydligt, att det icke kan vara lämpligt att förlägga ett arkiv i närheten af sådana anläggningar som stiltjuteri och boktryckeri — det skulle föränleda till ett dylikt förnällande, hvaremot Herr Liss Olof Larsson nyss i en likartad fråga förgäfvades opponerade sig. Alla dessa kostnadsbelopp skulle man nog kunna underkasta sig, blott man visste såsom fullt gifvet, att ändringsförslaget vore lämpligt; men jag tillåter mig att tvifva derpå.

Jag har icke kunnat följa med hvad Herr Uhr yttrat om bankhuset, men jag vill gerna tro, att den önskan om riksbankens förflyttande, som så länge uttalats af bankofullmäktige, hvilka bäst böra känna förhållandena, kan vara befogad nog, men jag vågar betvifla att kanslihusstomten är för banken lämplig. Vi gå dagligen der förbi och kunna icke undgå att finna, det tomten ligger vid en af Stockholms smalaste, men på samma gång mest trafikerade gator. Att få ingång från den sidan låter sig svårligen göra. Façaden bildas af den lilla kilen åt Mynttorget, der antagligen den enda ingången till huset skulle komma att blifva. Dessutom måste hela huset rifvas. Det är visserligen sannt, att endast hufvudbyggnaden är föreslagen att rifvas, men i händelse det är meningen, att den *lilla kanaljen* nere åt strömmen skulle stå kvar, så får jag ödmjukligen anhålla, att den må få följa med vid rifningen, ty den pryder i sanning icke platsen. För öfrigt finnes straxt i närheten en långt lämpligare plats, som är lättare åtkomlig än någonsin denna trekant, som kanslihuset upptager, och lämpligheten af att flytta kanslierna till höger och venster, en del till Blasieholmen och en annan del till Riddarholmen, ett godt stycke från regeringens hufvudsäte, derom äro tankarne säkerligen mycket delade.

Ett annat förslag, som jag deremot för min del både såsom Stockholmare och af intresse för riksbankens fördel, vill särskildt framhålla, är att förlägga det nya bankhuset på Helgeandsholmen.

Om genom kanslihusets förläggande till Helgeandsholmen för den nu beräknade kostnaden 550,000 kronor med thy åtföljande flyttningskostnader frågorna om det nya bankhuset samt om Helgeandsholmens ordnande kunde blifva lösta, så skulle jag glädja mig åt förslaget; ty frågan om både riksbankens, riksdagshusets och riksgäldskontorets förläggande på sistnämnda holme skulle då hafva förfallit och faran för Helgeandsholmens förstöring försvunnit. Att deremot lägga riksbanken på det nuvarande kanslihusets tomt, anser jag icke vara det lämpligaste sättet för frågans lösning.

På grund af det anförda, och då jag icke kan gifva någon annan form åt min önskan än afslag å Banko-Utskottets utlåtande, samt då de betänkligheter jag hyser mot Utskottets förslag äro så stora, att jag icke anser Riksdagen böra taga på hand att sjelf inkomma med en framställning till Kongl. Maj:t i ämnet, utan i värsta fall från

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

Ang. det s. k. Kanslihusets öfvertagande af Riksbanken.

honom afvakta en sådan, så tillåter jag mig hemställa om afslag å Utskottets förslag.

(Forts.)

Chefen för Kongl. finansdepartementet Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Herr Talman! Mine Herrar! Den nu i form af ett betänkande från Banko-Utskottet föreliggande frågan är mig icke obekant; den har tillkommit på grund af en framställning från bankofullmäktige och afser förvärfvandet af det s. k. kanslihuset för Riksbankens räkning. De skäl, som förmått bankofullmäktige till uttalande af en sådan önskan, tillkommer det icke mig att bedöma; de skäl åter, som förmått Kongl. Maj:t att under vissa vilkor föreslå en sådan öfverlåtelse, hvilken jag för min del ansett mig böra i underdånighet tillstyrka, och som jag, oakadt den, efter den ärade talarens på stockholmsbänken åsigt, skulle vara omogen och förflugen, med en viss envishet ännu måste anse både välbetänkt och genomtänkt, skall jag nu söka för Kammaren i korthet framställa.

Det är icke meningen att, såsom den ärade talaren på stockholmsbänken uttryckte sig, de särskilda departementens kanslier skola kastas några åt höger, andra åt venster, några till Blasieholmen, andra till Ridderholmen, utan afsigten är att kansliet skall komma att finnas på ett ställe, nämligen i det nuvarande riksarkivets och riksgäldskontorets hus, samt det nya hus, som genom försäljning af det nuvarande kanslihuset kan varda uppfördt längs jernvägen, ungefär på den plats, der den gamla s. k. Fatburen nu är belägen. De särskilda departementens kanslier skulle således komma att hafva sina lokaler så nära intill hvarandra, att tjenstemännen i det ena departementet ej skulle få längre väg till det andra departementet, än de för närvarande hafva, tvärt öfver gården. Den omständigheten att kansliet skulle komma att förflyttas från sina nuvarande embetslokaler till Ridderholmen utgör således icke något giltigt skäl för påståendet, att kansliets olika departement skulle komma att ligga spridda eller mera spridda från hvarandra, än som nu är fallet. Att utrikesdepartementets kansli, hvilket jemförelsevis icke har med de öfriga departementens kanslier synnerligen mycket att skaffa, hvars expeditionschef icke deltagar i statsrådsberedningen, och hvars ärenden endast någon gång, och då i sammanträde med norska statsråden, förekomma i beredningen, att detta kansli eller Kongl. kabinettet icke har något behof af att hafva sin lokal i samma hus som de andra departementens kanslier, torde för den, som eger kännedom om ärendenas behandling inom de öfriga departementen, vara så inlysande, att derom ej kan behöfva ordas. Dessutom är det ingalunda afgjort, att nämnda departements kansli ovilkorligen skall flyttas till Blasieholmen; jag för min del åtminstone har tänkt mig, att det skulle förflyttas till det hus, der utrikesministern skulle komma att få sin bostad, men ej i den nuvarande som bör bortbytas eller säljas. Det nuvarande utrikesministerhotellet torde nemligen, sedan den tillämnade nya byggnaden för Kongl. musikaliska akademien blifvit färdig, komma att — om jag så får uttrycka mig — af samma byggnad i ganska betydlig mån lida intrång på sin förut

disponerande tomt och borde redan derföre utbytas mot någon annan lämplig egendom, dervid nog utrymme för kabinettet kunde beredas.

Hvad allmänheten åter beträffar, så skulle hon visserligen från vissa håll komma att få en något längre väg till Riddarholmen än till det nuvarande kanslihuset, men så mycket längre bliver vägen dock ej, att derpå torde böra fästas afseende, såvida genom departementens förflyttning en vinst för statsverket skulle uppstå. För öfrigt tror jag för min del, att den frågan förr eller senare förestår, huruledes en mängd embetsverk, hvilka för närvarande äro trångbodda och i hvilkas lokaler en massa handlingar nu ligga hopade, skola på andra ställen inhysas, och huruledes de embetsverk, för hvilka för närvarande ganska dryga hyror betalas, skola kunna på för staten billigare vilkor inlogeras i lämpliga bostäder. Jag tror, att den frågan kommer att tränga sig fram i form af ett drygt anslag, ehuru detta blir svårt nog att genomdrifva, och fastän det torde blifva hårdt nog att rösta derför.

Min öfvertygelse är, att då riksbanken behöfver komma i besittning af det nuvarande kanslihuset, härutinnan, jemte i den omständigheten att riksgäldskontorets hus snart blifver disponibelt, torde ligga en tillräcklig anledning till en sådan anordning, att man derigenom skulle kunna undgå denna dryga kostnad. Det för kanslihusets inlösen beräknade beloppet, 550,000 kronor, är på 2,000 kronor när, på sätt den i det till bankofullmäktige med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd öfverlemnade statsrådsprotokoll förekommande utredning utvisar, fullt tillräckligt såväl till inköp af frimurarelogens hus på Riddarholmen och dess apterande till riksarkiv på föreslaget sätt, som äfven till att bekosta uppförandet af det hus, som skulle uppbyggas nedanför riksgäldskontoret bredvid jernvägen; och den summa tvåtusen kronor torde icke vara så afsevärd, att ensamt den skulle kunna anses för ett tillräckligt skäl emot förslaget. Talaren på stockholmsbanken anmärkte visserligen, att det nya riksarkivet skulle komma att ligga ända uppe på sjelfva Riddarholmsberget; men det kommer i alla fall icke att ligga så synnerligen långt från sin nuvarande plats, ty det är ju, såsom hvar och en vet, icke så särdeles många steg från riksarkivets nuvarande hus till porten af frimurarelogen, der den nya lokalen för riksarkivet skulle blifva. Riksarkivarien sjelf har för öfrigt tillstyrkt förflyttningen. Den af öfverintendentsembetet verkställda uppmätningen af lokalen i frimurarelogens hus har dessutom gifvit vid handen — om jag minnes rätt — att 50 procent större utrymme, som för närvarande finnes i riksarkivet och i en för dess handlingar nu disponibel våning i Kongl. slottet, skulle stå att erhålla i frimurarehuset. Det nuvarande utrymmet är sannerligen så inskränkt, att en tillökning deri är af behofvet högeligen påkallad. En mängd embetsverk, t. ex. kammarrätten, kammarkollegium, det forna med kommerskollegium sammanslagna bergskollegiet, hafva, såsom jag nyss nämnt, en massa handlingar, som betydligt inkräkta på utrymmet för dessa eller andra verks embetslokaler; ja, det för våra historiska minnen dyrbara krigsarkivet förvaras till och med eller rättare får förvaras i ett sjukhus på Ladugårdslandet.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

Alla dessa handlingar, jag nu omtalat, skulle, efter hvad jag förnummit af personer, som tagit frågan i närmare öfvervägande, kunna inrymmas i den blifvande lokalen för riksarkivet, hvarvid äfven må erinras, att bottenvåningarne i såväl nuvarande riksarkiv som i riksgäldskontoret, hvilka ej gerna kunna omskapas till embetsrum, lemna goda arkivlokaler. Således skulle äfven frågan om ett nytt riksarkiv, hvilken annars en dag tränger sig fram i höga siffror, blifva på ett tillfredsställande sätt löst genom förslaget genomförande. Vidare förekommer, att två embetsverk, nemligen skogsstyrelsen och krigshofrätten, äro inrynda i samma hus som telegrafstyrelsen, hvilken flera gånger anhållit att, i och för nödig utvidgning af de för dess verksamhet erforderliga lokaler, annan lägenhet måtte beredas åt förstnämnda båda embetsverk. Genom den nu föreslagna nya kombinationen skulle utrymme äfven kunna beredas för skogsstyrelsen och krigshofrätten. De af arbete mest betungade departementen, nemligen ecklesiastik- och civil- samt, om jag räknar bränvinsbyrån, jemväl finansdepartementet skulle, enligt den uppgjorda planen, få hvarterdera disponera en lokal för fem byråer utom rum för vederbörande expeditionschefer, gemensamt kansli, registrator m. m. och sålunda erhålla tillräckligt utrymme för sin verksamhet. Återstår således endast att bereda lokal för utrikesdepartementets kansli. Såsom jag redan nämnt, föreställer jag mig såsom lämpligast, att detta inrymmes i det hus, som kommer att åt utrikesstatsministern upplätas, i hvilket afseende jag anser, att det gamla Wrangelska palatset eller pantlånekontoret, som ligger bakom Svea hofrätt, måhända i en framtid kan komma i fråga att användas, när jag förmodar, att Stockholms stad, som för närvarande eger detta hus, icke skulle hafva något emot att, i och för fortsättande af den rörelse som der nu bedrifves, utbyta detsamma mot någon statens egendom, t. ex. det nuvarande större bankohuset. Vidare tänker jag, att de lokaler, som för närvarande innehafvas af Stockholms gymnasium och bokauktionskammaren skola kunna göras för Riksdagen disponibla i utbyte mot det mindre bankohuset, och att der möjligen kunde beredas utrymme för fullmäktige i riksgäldskontoret och deras underlydande, äfvensom måhända för en del Utskott. Derigenom skulle således äfven den lokal, som Riksdagen för sina förhandlingar behöfver, i betydlig mån utvidgas och behofvet af ett nytt parlamentshus ännu icke göra sig så mycket gällande, att ej den dryga utgiften derföre kunde för längre tid få anstå. Huru vacker och glädjande än den tanken att bygga ett nytt sådant palats kan vara, så tror jag dock, att denna sak, lika väl som frågan om Helgeandsholmens bebyggande på ett lämpligt och prydligt sätt, hör till sådana ärenden, hvilka endast med största svårighet kunna af majoriteten inom Riksdagen vinna bifall.

Om man nu erkänner nödvändigheten af att få tillräckligt utrymme för embetsverken samt den svårighet, som råder att få en välbelägen och lämplig lokal för riksbanken, att kanslihuset är för sådant ändamål lämpligt, att ett nytt riksarkiv en dag erfordras, att Riksdagen är alltför trångbodd, och att alla dessa frågor kunna lösas på det nu föreslagna sättet, så kan jag, för min del, icke inse, att

några skäl, åtminstone icke ur synpunkten af statens intresse, förefinnas för att motsätta sig det ifrågavarande köpet, om man än skulle kunna tänka sig, att saken skulle kunna ordnas på ett sätt, som för hufvudstaden kunde synas fördelaktigare. Om något bestämdt förslag framlägges till en mera tillfredsställande lösning af frågan, med tillgodoseende jemväl af hvad som ansetts vara hufvudstadens intressen, skulle jag icke motsätta mig de syften, hufvudstaden skulle vilja vinna, men då, såsom jag redan nämnt, statens bästa, efter min uppfattning, är behörigen tillgodosedt genom det förslag, som nu är å bane, och då under nuvarande förhållanden det är af synnerlig vikt, att frågan snart afgöres, emedan tillbudet om inköp af frimurarehuset icke gäller för mer än en kortare tid, vågar jag anhålla, att Kammaren ville taga allt detta i öfvervägande och icke undanskjuta frågan genom att afslå Banko-Utskottets förslag.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Herr Gumælius: Jag begärde ordet, då jag hörde, att en ärad talare, f. d. bankofullmäktig, i sitt anförande började med att söka återföra frågan till den ståndpunkt, som ligger några år tillbaka i tiden, hvarjemte jag ansåg lämpligt att få ordet efter den ärade representanten på stockholmsbänken, som nyss i frågan yttrat sig, och hvars mening jag på förhand trodde mig känna. Det hufvudsakligaste af hvad han anført har emellertid blifvit bemött af Herr finansministern, och jag kan därför fatta mig kortare, än jag eljest skulle hafva gjort.

Hvad beträffar den utredning af frågan, som gjordes af talaren på nerikebänken, så var den för Utskottets ledamöter, åtminstone för dem i Utskottet, som någon tid sutit derstädes, icke obekant. Den var temligen vidlyftig, men omfattade dock endast en ringa bråkdel af hela den litteratur, som i denna fråga finnes, och af allt, som anförts rörande riksbankens behof och sträfvan att få en tidsenlig lokal. Bankofullmäktige hafva nu tagit frågan i noggrant öfvervägande och hafva i likhet med andra vederbörande kommit till den uppfattning, att det vore lämpligt för riksbanken att, på samma sätt som andra penningeförvaltningar i Stockholm, söka draga sätet för sin verksamhet till en annan punkt af staden, belägen närmare mot norr. Herrarne veta ju, att åtskilliga bankinrättningar med dryga kostnader sökt förvärfva sig lokaler just i den trakt, der det nu är fråga om att vi skola få lokal åt riksbanken.

I afseende på det anförande, vi hafva hört från stockholmsbänken, har sedan Herr finansministern lemnat en del upplysningar, huru det förhåller sig med de beräknade kostnaderna för genomförande af det förslag, som föreligger. Jag anser det icke osannolikt, att det samma kan blifva något dyrare än den af honom beräknade skilnaden af ett par tusen kronor, innan det hela fullständigt genomföres, och jag skulle önskat, att jemväl den nu sväfvande frågan om lokal för Utrikes-departementet blefve fullt utredd — och detta måste medföra ökade kostnader — innan frågan kommer tillbaka till Riksdagen.

I afseende på grannens optionsrätt till frimurarehuset, hvarmed den ärade talaren på stockholmsbänken ville skrämja oss, har jag

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken
(Forts.)*

från personer, som jag tror vara i tillfälle att derom afgifva ett tillförlitligt omdöme, hört mycket ifrågasättas, om en sådan rätt verkli- gen förefinnes, och i alla händelser tror jag icke det skall möta någon synnerlig svårighet för Kongl. Maj:t att i detta afseende anskaffa och meddela Riksdagen nödiga upplysningar, och jemväl att, om så anses nödigt, med ifrågavarande granne klargöra den frågan.

Hvad eldfaran för riksarkivet beträffar, så behöfver man endast ihågkomma, att arkivet nu ligger bredvid just denna tomt, och läget kan åtminstone icke blifva sämre hädanefter, helst om, såsom jag föreställer mig, denna eldfara för den nya lokalen skall kunna temligen fullständigt på ett enkelt sätt undvikas. Hvar och en af Herrarne, som besökt frimurarelogen eller gått omkring dess byggnad, känner till huru detta hus ser ut med sina stora och långsträckt flyglar som erbjuda en alldeles ovanligt stor dagyta, af hvilken dock blott en obetydlig del vänder sig åt Norstedtska tryckeriet, åt hvilken sida endast finnas 6 fönster i hvardera våningen. Af dessa 6 fönster äro tre öfverflödiga, då de höra till ett större rum, på hvilket i öfrigt två fönster åt sjön äro anbragta, och de kunna således saklöst muras igen; och de öfriga tre fönstren i hvardera våningen höra till två små rum, hvilka äfven såsom mörka torde i ett riksarkiv kunna finna lämplig användning, hvadan det icke möter någon svårighet att genom dessa fönsters igenmurande få en hel brandmur mot Norstedtska egendomen, på hvilken man alltså icke behöfver hissa den röda flaggan för att skrämma oss från det hållet.

Den ärade talaren ansåg äfven, att den tomt, som här vore i fråga, vore för afsedda ändamålet olämplig; men af en person, som icke saknar omdöme i fråga om bankens behof och icke heller är utan insigt i byggnadsfrågor och praktiska anordningar, har det blifvit utrönt, att lokalen är särdeles lämplig för banken; och hvad angår den "lilla kanaljen" nedåt sjön, så är det nog meningen att den skulle få stå qvar för att inrymma sedeltryckeriet och först möjligen i en framtid tagas bort, då utrymme för en större byggnad der kan behövas.

Derefter komma vi till frågan om Helgeandsholmen, som utgjorde klämman i den ärade talarens anförande. Han tycktes anse, att, då man i fjor från ett håll, der man dock haft skäl att vänta tillmötesgående, icke ville medverka dertill, att vi på holmen skulle få ett vårt land och platsen värdigt parlamentshus, det dertill afsedda statsbidraget skulle kunna komma andra byggnadsföretag dersammastädes till godo; men jag tror, att detta är en missräkning; och dessutom kunde ett bankhus, som der skulle uppföras, svårigen få det omfång, som, efter min tanke, en byggnad der på holmen borde hafva för att icke vara alltför obetydlig, rent af försvinnande, och ej heller kan ett bankhus göra anspråk på det arkitektoniska yttre, som Helgeandsholmens enda byggnad behöfver, då jag vill förutsätta att stallfrågan nu skulle lösas på samma gång. Då frågan om bankhuset förevar i Första Kammarne, föreföll det mig, som om en framstående stockholms-talares mening skulle varit att nu bebygga endast badhustomterna, och att låta de andra frågorna rörande Helgeandsholmen blifva hvilande

tills vidare. Det vore då en klen lösning af den frågan; men det är möjligt, att jag missförstod yttrandet härom i Första Kammaren.

Jag tror icke, att numera något af den ärade talarens anförande återstår obemött.

Men, mine Herrar, det finnes deremot flera positiva skäl, som tala för riksbankens förläggande till nuvarande kanslihuset, och de äro dels, såsom förut blifvit antydt, det bättre läget, dels möjligheten att genom en tidsenligare inredning kunna väsendtligen minska tjänstemännens antal, underlätta arbetet i banken och äfven derigenom göra det möjligt, att banken sjelf skall kunna utveckla sig och verka hastigare, än den nu kan göra. Banko-Utskottet har också sett saken ensam från bankens synpunkt; och det är naturligt, att Utskottet icke tillåtit sig att ingå på de frågor, som härmed stå i sammanhang; och bankens fördelar hafva synts Utskottet så tydliga, att Utskottet ansett sig böra tillstyrka Riksdagen att hos Kongl. Maj:t begära de upplysningar i frågan och den fullständiga utredning, huru denna sak skall ordnas, hvilka lära böra föregå det slutliga afgörandet i Riksdagen. Visa sig då sådana omöjligheter, som här förespeglats, och att saken blir så dyr, som man påstått, så föreställer jag mig, att det förslag, Kongl. Maj:t möjligen till Riksdagen framställer, icke kommer att föranleda till någon åtgärd från Riksdagens sida; men om det åter, såsom jag hoppas, visar sig, att fördelarne äro större än olägenheterna, kan man ju vänta en motsatt utgång.

Det finnes visserligen icke heller någon utredning på hvad det skulle kosta att uppföra ett nytt bankhus; och det må nu vara en brist hos Utskottet; men vi hafva icke trott, att en sådan skulle vara så nödvändig. Banken har icke oväsentliga tillgångar dels i de nuvarande bankhusen, som skulle kunna säljas och betinga ett icke obetydligt pris, då de äro lämpliga till andra ändamål, och dels i de ännu icke inom linien förda gamla och påtagligen till allra största delen försvunna sedlarne på 8, 12 och 16 skillingar banko samt 10 och 14 skillingar i koppar, hvilka äro uppförda till ett belopp af 715,755 kronor och några ören. Med dessa tillgångar kan banken antagligen åt sig bygga både tidsenliga och goda lokaler.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lundström: Då jag nu går att yttra mig i samma riktning som Herr Rossander, förutser jag att, med den benägenhet som alltid förefinnes i politiskt diskuterande församlingar att söka spåra biasigter, man skall se ett ortintresse bakom de ord som uttalas från stockholmsbanken i detta fall. Men det skulle vara angenämt om vissa ledamöter i Kammaren någon gång icke trodde meningen innebära något annat än man uttalar, äfven om man representerar den ort som frågan rör. Det torde dessutom här vara alldeles klart, att det icke kan vara af stockholmsintresse, om man, såsom jag i denna sak, talar mot Utskottets betänkande och motsätter sig att kanslihuset skall användas på sätt här är föreslaget; ty jag vågar påstå, att det tvärtom skulle ligga ett stockholmsintresse uti att se riksbanken för-

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

lagd till det nuvarande kanslihuset. Sådant kan nemligen icke tänkas ske, utan att Myntgatan såväl som gränden emellan kanslihuset och Stockholms stads cellfångelse komme att i betydlig mån utvidgas, ty eljest komme riksbankens nya hus att få ett allt för eldfarligt läge. Men äfven om man ville antaga, att en sådan utvidgning ej skedde för bankens säkerhet, skulle Stockholms stad i sådant fall få skäl att inkomma med begäran till Kongl. Maj:ts derom att Myntgatan finge utvidgas till en bredd kanske af 80 fot, på det att trafiken skulle kunna obehindradt framgå såsom sig bör i denna stora pulsåder för den allmänna rörelsen, hvilken antagligen blir ännu större, när den tillämnade nya bron från Riddarhusgränden till Röda bodarne blifver färdig. Denna utvidgning är ett önskningsmål, som länge stått på dagordningen, och skulle då på ena eller andra sättet komma att verkställas till billigare pris och flere decennier förr än eljest blefve fallet. Jag hemställer nu till hvar och en som känner, att kanslihusets tomt bildar en triangel med en afskärning i hörnet mot Mynttorget, hurudan tomten skall blifva beskaffad när man derifrån borttager en bredd af 30 à 40 fot för att utvidga Myntgatan? Huru stort utrymme återstår väl sedan af tomten att bygga på, när äfven tvärgatan åt sjön blifvit utvidgad. Det blir endast en helt liten trekant som ytterligare måste minskas med en afskärning af spetsen mot Mynttorget för att åt det hållet få åtminstone någon liten facad. Skall man på denna återstående plats bygga ett bankhus, så måste det snarare ske i form af ett torn med en mängd våningar, än i form af ett hus passande för en bankrörelse. Ty en bank bör, om möjligt, vara bygd å en stor och rymlig tomt i en eller två våningar, eljest är den misslyckad. Af det nu anförda torde tydligt framgå, att det skulle ligga i stockholmsintresset, om det nuvarande kanslihuset nedrefves; men jag får icke här se saken utur detta intresses synpunkt utan från den af det allmännas intresse, och detta sistnämnda bjuder, att man för det nya bankhuset måste anskaffa en annan tomt än den som nu är i fråga. Jag medgifver, att jag gerna skulle se, att Riksbanken förlades till Helgeandsholmen, derföre att denna del af hufvudstaden derigenom komme att förskönas, hvilket, jemte uppförandet af en monumental byggnad på denna plats, vore en angelägenhet som borde intressera oj blott Stockholm utan äfven hela vårt land.

Fullmäktige hafva utgått från den synpunkt, att genom sistlidne Riksdags beslut i detta ämne utsigten att få se riksbankens hus förflyttadt till Helgeandsholmen helt och hållet försvunnit. Men genom förra riksdagens beslut försvann visserligen utsigten att på nämnda plats förlägga ett gemensamt parlaments- och riksbankshus. Men jag kan icke se, att detta beslut skulle hindra att nu särskildt besluta om uppförande endast af ett riksbankens hus på denna holme. Emellertid är det gauska egendomligt, synes det mig, att, på samma gång man klagat öfver brist på lokaler för embetsverken, den första åtgärden till afhjelpande af denna brist just skulle bestå uti, att sälja bort en så betydlig embetslokal som kanslihuset samt försöka att derefter göra en omreglering af embetsverkens lokaler icke blott, såsom af betänkandet synes, af Konungens kansli i dess helhet, utan ock, såsom

vi nu hört af Herr Finansministern, af en hel massa andra embetsverk. Huru dessa omflyttningar komma att utfalla är ännu omöjligt att förutse, då någon bestämd plan i detta hänseende ännu icke föreligger. Jag föreställer mig, att det skulle vara skäl att, innan man skrider till vidtagande af en sådan åtgärd som den att göra sig utaf med kanslihuset, man förskaffar sig någon närmare utredning om det sätt hvarpå denna omflyttning skulle ske, ty eljest skulle lätt kunna hända, att sedan man vore färdig att flytta in i de nya lokalerna, man komme under fund med att äfven dessa vore otillräckliga.

Denna utredning föreställer jag mig också borde omfatta upplysning huru de nu för embetsverken befintliga byggnader användas. Jag tror det skulle vara ganska intressant att se, ty deraf skall visa sig — hvad jag nu icke vill anföra exempel på — att det finnes embetslokaler uthyrda till kontor, butiker o. s. v., hvilka jag förmodar skulle kunna bättre användas. Det har också bland annat förefallit mig, att det skulle vara af intresse att veta hvartill det gamla posthuset skall användas, då det nya blir fullt färdigt. Jag har visserligen tänkt mig möjligheten af ett filialpostkontors förläggande der; men med kännedom om den lilla lokal, som användes till filialkontor vid Hötorget, lärer väl ingen kunna tro att det gamla posthuset skulle behöfva helt och hållet disponeras för ett filialpostkontor. Dylika omständigheter tror jag dock vara af vigt att få kännedom om och få se frågan efter en sammanhängande plan behandlad, innan man går att kasta bort den stora lokal man nu har i kanslihuset. Det skulle visserligen, säger man, icke medföra några kostnader — utom för riksbanken, som skulle få betala 550,000 kronor, och hvarvid jag mindre fäster mig. Staten skall dock för dessa 550,000 kronor först bygga ett nytt hus nedanför riksarkivet och sedan inköpa frimurarehuset samt inrymma departementen i riksgäldskontorets hus. Härtill skall nu köpesumman räcka, men med all aktning för arkitekternas planer, betviflar jag att den blir tillräcklig. Herr Finansministern säger, att summan räcker till på ett par tusen kronor när, men man ser likväl af betänkandet, att utrymme ändock skulle komma att fattas för ett departement, för hvars förflyttande till lämplig lokal framdeles skulle sörrjas.

Jag föreställer mig, att vid den blifvande utredningen borde äfven tillses huruvida icke någon för banken passande, enskild person tillhörig tomt kunde erhållas, eller om icke genom underhandling med Stockholms stad banken skulle kunna åtkomma det s. k. Bergstrahlska huset; jag föreställer mig att ett bättre och lämpligare läge för riksbanken än detta svårigen skulle kunna uppletas. Att förlägga riksarkivet i det nuvarande frimurarehuset hafva vi redan af en föregående talare hört vara olämpligt till följd af eldfarlighet från ett närbeläget tryckeri; jag vill endast komplettera hans yttrande dermed, att detta tryckeri drifves med ångmaskin och detta ökar eldsfaran. Men i alla fall om frimurarehuset skulle kunna användas för ändamålet, så ser jag icke hvad som hindrar att, oberoende af den frågan huruvida förslaget bifalles eller icke, inköpa tillräckliga tomter, och Kongl. Maj:t kan ju, i alla händelser, derest han finner lämpligt att

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Ports.)*

inköpa frimurarehuset, inkomma med nådig proposition derom, och detta redan vid innevarande riksdag, i fall det är brådska med att antaga anbudet. Sådant vore säkerligen en billigare utväg, och detta hus skulle, med bibehållande af kanslihuset, vara fullt tillräckligt för alla de omnämnda embetsverken.

Att den af mig åsyftade utredningen icke, åtminstone fullständigt, skulle kunna erhållas genom att återremittera frågan till Utskottet synes mig temligen klart, utan jag tror att, för frågans slutliga lösning i den mest tillfredsställande form, det bästa vore att afslå betänkandet vid denna riksdag. Vi kunna då hoppas att under tiden till nästa riksdag få den fullständiga utredning som jag åsyftar.

På grund af hvad jag nu anfört, tager jag mig friheten yrka, att det föreliggande betänkandet måtte af Kammarerna afslås.

Herr Lyttkens: Då detta förslag kom till Banko-Utskottet från fullmäktige, var det ej åtföljdt af den utredning som senare kom oss till handa uti ett statsrådsprotokoll, men äfven detta protokoll innehöll icke en så fullständig utredning, som jag för min del skulle vilja hafva för att kunna bifalla eller afstyrka förslaget, ty der är aldrig taladt om hvad frimurarehuset verkligen skulle kosta; Utskottet har derom erhållet upplysning under hand af en frimurare. Förslaget är i sig sjelft så vidt omfattande och storartadt, att det icke låg inom Banko-Utskottets förmåga att behandla det fullständigt, utan endast så vidt det berörde bankens speciela intresse. Från bankens synpunkt ansågs det mycket ändamålsenligt att förvärfva kanslihus-tomten, men en annan fråga uppstod: hvad kostar det staten och det allmänna? hvilka svårigheter äro med ett sådant förvärfvande förknippade? Har Norstedtska tomten börsrätt till frimurarehuset, eller har frimurarehuset börsrätt till Norstedtska tomten, eller har staten expropriationsrätt till Norstedtska tomten? och hvad kan denna dyrbara inrättning komma att kosta? Om allt detta och mera borde en utredning ske, och när en sådan utredning vore vunnin, borde frågan grundlagsenligt behandlas af Stats-Utskottet, och Banko-Utskottet hade då icke att göra något dermed annat än, i förening med Stats-Utskottet såsom sammansatt Banko- och Stats-Utskott, yttra sig om hvad som i denna fråga kunde från bankens sida vara afsevärdt. Såsom ledamot af Banko-Utskottet har jag dock icke kunnat annat än tillstyrka en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få frågan utredd, och när jag nu med min röst tillstyrker förslagens antagande, så är det under det uttryckliga förbehåll, att jag icke dermed gifvit på hand att jag kommer att godkänna något förslag, med mindre än att kostnaderna blifva utredda, ty dessa så väl som svårigheterna i öfrigt kunna blifva så stora, att det blifver fördelaktigast att kanslihuset bibehålles för sitt nuvarande ändamål, och banken skaffar sig annan tomt, äfven om denna tomt skulle för banken blifva dyrare men ej ådraga statsverket en så dryg kostnad, som kanhända det nu föreslagna kan komma att ådraga detsamma. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag i den form det nu blifvit framlagd, nemligen en skrifvelse om utredning och förslag i frågan.

Herr Uhr: Då en talare sagt, att han icke kunde fatta hvad jag yttrat och hvad jag åsyftade, så får jag säga, att jag icke undrar på det, och icke undrar jag heller på att en annan talare icke kunde förstå ritningarne. Den utredning, jag nu aflemnat, utgör en detaljerad beskrifning på dessa ritningar, huru stora lokalerna skulle blifva m. m. Denna beskrifning finnes icke i den lunta, som Herr Gumælius talade om. Mitt förslag går ut på att hela ombyggnaden och förändringen af nuvarande bankohuset kunde ske, utan att rörelsen i lokalerna behöfde rubbas. Alla tjänstemännen skulle kunna sitta qvar på sina platser, endast öfvervakningsmästaren behöfde en annan lokal. Detta är en stor fördel, som icke bör förbises. Det går en sättspricka genom bankens hus och alla husen efter Österlånggatan i skilnaden emellan den fasta marken och genom pålning och fyllning sednare bebyggda. Jag vill också upplysa, att på riksbankens södra sida synes en bugt på midtelbandslisten. Undersökningar huruvida huset kunde tåla vid en ombyggnad hafva derföre verkställts, och det befanns, att pålarne åt sjösidan befunnos två fot under vattenytan och derföre friska, men deremot högre upp invid Jerntorget så angripna af röta, att det endast fanns qvar litet af kärnan. Enligt mitt förslag skulle dock grunden få en lättare byggnad att uppbära.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

I afscende å förste talarens yttrande att han icke förstod hvad jag menat, vill jag för att förekomma missförstånd, förklara huru banken skulle komma att se ut efter mitt förslag.

När man kommer upp för stora trappan från Jerntorget, har man vexelkassorna till höger och ett afklädningsrum till venster.

Der innanför har man till höger diskont-kommissariernes rum och en trappa derifrån upp till diskontdirektionens rum. Går man sedan längre, så kommer man i ett rum, betydligt mycket större än Enskilda bankens i Stockholm, emedan det kommer att sträcka sig genom två hela våningar — arealen kan dessutom ses af ritningarne, då de jemföras med nu lemnade uppgifter. Diskontens hela personal till höger och kassachefen jemte alla till kassa och depositions-afdelningen hörande till venster. Endast från den senares rum kan man komma till dagskassan och en trappa ned till generalkassan, så att denne kassachef sitter der såsom vakt öfver kassorna, der alla dyrbarheten förvaras.

Jag önskar alldeles icke, att man redan nu skall begrafva förslaget, medan det ännu ligger i lindan, och har för min del intet emot att hos Kongl. Majt begära vidare utredning, likasom jag icke heller bestrider fördelen af undersökning om att förlägga riksbanken till Helgeandsholmen, men anhåller att Utskottet dessförinnan måtte från fullmäktige requirera ritningarne, på det att de af de fordringar för ett riksbankens hus som rådman Björck uppgjort må se huru det bör vara, och jag är öfvertygad att, när detta förslag tagits i betraktande, skola både fullmäktige och Utskottet afstå från att inrymma riksbanken på annat ställe i ett hus, som vi icke veta om det blifver bättre än det nuvarande *kan* blifva.

Ang det s. k.
Kanslihusets
öfverflyttning
af Riksbanken.
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! mine Herrar! Denna fråga bör otvifvelaktigt för närvarande ses i synnerhet från bankens synpunkt, och då är det klart, att hvar och en kan tycka, att banken icke ligger så ändamålsenligt, som den borde, men om man tager i betraktande, att Stockholms handel är koncentrerad hufvudsakligen vid Skeppsbron, och om man derjente gör afseende på den stora stadsdelen Söder, så tror jag icke, att man gör någon vinst på flyttningen, utan att det vore bättre att låta banken ligga kvar der den är. Vidare är det aldeles klart, att om riksbanken skulle få detta hus, skulle det medföra kostnader för densamma, som vore ganska stora, ja, så stora, att de icke ens kunna med någon sannolikhet beräknas, och en sådan flyttning tror jag icke från bankens sida vara något eftersträfvansvärdt. Man har visserligen sagt, att Riksbanken nu har ett så eldfarligt granskap, och detta kan väl vara sant; men jag hemställer dervid, om icke eu eldsolycka i banken lika så väl kan komma inifrån sjelfva Banken som utifrån, och dessutom finnas ju flera enskilda bank-inrättningar i hufvudstaden, som hafva ett lika mycket, om icke mera eldfarligt läge än riksbanken.

En annan omständighet, som torde böra tagas i betraktande, är att, såsom en talare från stockholmsbanken nämnde, genom den ifrågasatta flyttningen departementens kanslier blifva skilda på flera håll, hvilket är skadligt i flera händelser. Då man dessutom sett, att stora reparationer egt rum i kansliet samt stora förbättringar i riksbanken blifvit vidtagna, så går det väl an, att vi vänta med ett beslut i denna fråga, till dess att ärendet blifvit fullständigt utredt.

Jag får derföre förklara, att jag icke finner skäl att bifalla Utskottets hemställan, hvarför jag eget nog för denna gång får förena mig med den talare från stockholmsbanken, som yrkat afslag å Utskottets hemställan. Jag minnes från förra året, huru svårt det var att få den då gjorda framställningen om riksbankens flyttning till Helgeandsholmen afslagen, och då vi nu veta, att kostnaderna äro så stora, anser jag det vara försigtigast att icke inlåta oss på någon skrifvelse, förrän ärendet blifvit fullständigt utredt, hvarför jag upp-repar mitt yrkande om afslag.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Emedan jag anser förslaget ännu vara omoget, såsom man lätt kan finna, om man genomläser Banko-Utskottets betänkande, och jag dessutom anser denna fråga vara alltför vigtig för att så i hast afgöras, så förenar jag mig med dem som yrka afslag på Utskottets betänkande.

Herr Pehr Staaff: Jag skall i korthet anmärka, att jag i afseende å sjelfva saken eller frågan om en skrifvelses afåtande till Kongl. Maj:t, sådan som den blifvit ifrågasatt, är af samma åsigt som Herr Rossander. För min del har jag icke kunnat göra klart för mig, att behovet att få ett nytt bankhus är så stort, att departementens kanslier skulle behöfva flyttas från deras nuvarande lokaler, och att det skulle vara nödigt att, på sätt blifvit föreslaget, flytta dem till Ridderholmen, der man, säge hvad man vill derom, skulle få

dem förlagda både till höger och venster; ty oaktadt allt hvad Herr Finansministern sagt till försvar för ett sådant förfarande, så är det gifvet, att när departementena skola förläggas i olika hus, så äro de kastade till höger och venster.

Jag kan icke tro, att den föreslagna platsen för riksbankens hus kan blifva lämplig och passande, emedan den genom expropriation kan indragas till Stockholms stad. Hvad Herr Uhre's anförande beträffar, så afser det en så lång tid tillbaka att det är svårt för oss att fatta, hvad han menat med sina beräkningar, synnerligast som de nästan uteslutande beröra inredningen, ty dertill behövas kartor och planritningar. Hvad detta hans förslag skulle tjena till, kan jag icke heller fatta, då han, i sjelfva verket, inskränker detsamma genom att lemna sitt bifall till den af Utskottet föreslagna skrifvelsen. Jag tror, att hans förslag är så gammalt, och att redan så många förändringar inom det nuvarande bankohuset skett, att jag tycker att hela förslaget borde kunna anses såsom preskriberadt.

Jag yrkar afslag på Utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Rossander: Herr Talman! mine Herrar! Då jag första gången beträdde trappan till detta samlingsrum, föresatte jag mig, att, om jag någonsin skulle komma att deltaga i en diskussion, så skulle jag undvika allt, som liknade sig till personlig träta, men Herr Gumælius började sitt anförande på sådant sätt, att jag icke kan undgå att besvara detsamma, ty det var riktadt, icke så mycket mot mig som mot de öfriga personer, som representera hufvudstaden. Han förklarade nemligen, att, när han hört en stockholmsrepresentant begära ordet, så hade han genast klart för sig hvad denne skulle säga, ty han kunde icke tala i annat än rent stockholmsintresse. Om Herr Gumælius visste, hvad stockholmarne säga om sina representanter, så skulle han icke säga så, ty de tillvita alltid sina representanter att allt för litet tillgodose hufvudstadens intressen. Jag har aldrig för min del instämt i detta klander, utan anser tvärtom, att det ländet stockholmsrepresentanterne till heder, att de mera se på det allmänna bästa än på stadens intressen. Jag rekommenderar denna grundsats till efterföljd af litet hvar. Herr Gumæli "förutseende" var således oberättigadt.

Vidare ängo stockholmarne sig en liten snärt, för det de icke ville bidraga till framgången af det förslag, som vid förra riksdagen väcktes om att bygga riksbank, riksgäldskontor och riksdagshus på Hölgeandsholmen. Jag tror, att stockholmarne hade lika litet inflytande på utgången af denna fråga, som vi beklagligen i hvarje annat fall hafva i denna Kammare. Förslaget föll genom sin egen tyngd och orimlighet och icke till följd af det ringa intresse stockholmsrepresentanterne därför visade.

Hvad sjelfva saken beträffar, så hafva hvarken Herr Finansministern eller Herr Gumælius bevisat, att kanslihuset erbjuder för riksbanken ett bättre läge än det nuvarande bankohuset. Det har sagts så, men det är ingalunda bevisadt. Enligt min åsigt är det beläget i en trång omgifning och med olämpligt tillträde. Kommer

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

dertill, att tomten är trång, och att Stockholms stad har berättigade anspråk på, att en del af tomten skall för Myntgatans utvidgning exproprieras, så torde hela förslaget icke hafva mycket värde. Herr Finansministern gaf oss anvisning på, att förändringen skulle för statsverket medföra en kostnad af blott 2,000 kronor, men Herr Gumælius medgaf, att det skulle gå till litet mera. Mot argumenterna för detta förslag har jag anfört dels riksbankens blifvande ofördelaktiga läge, dels frimurarestamhusets användande till riksarkiv. Det var detta sistnämnda förslag jag kallade förfluet, och jag beklagar att Herr Finansministern är borta, så att jag icke kan få bedja honom om ursäkt, i fall jag har sagt något som jag icke velat säga.

Frimurarestamhuset är visserligen stort, då man ser det utifrån, men det är icke så stort som det ser ut, och om man flyttar riksarkivet dit, så får man kanske göra om igen den bedröfliga erfarenhet, som en gång tillförene blifvit gjord med samma riksarkiv.

Herr Gumælius har sagt, att boktryckeriet ligger lika nära det nuvarande riksarkivet. Jag ber om förlåtelse, men jag torde vara mera hemmastadd i Stockholms geografi än Herr Gumælius, och jag kan upplysa, att det ligger mycket närmare frimurarehusets tomt än riksarkivet.

Det heter äfven, att det vore så brådtom med att inlösa frimurarehusets tomt, enär köpet endast en kort tid stode fritt; men för den summa, som nu är i fråga, springer frimurarelogen icke sin väg, ty ingen har väl lust att betala så mycket som det här ifrågasatts, att staten skulle göra.

Det kan tyckas hårdt att yrka afslag på ett betänkande, som endast innebär en begäran om upplysningar; men då jag tror, att sådana kunna erhållas på annat sätt, samt jag tillika anser Banko-Utskottets förhoppning att framställning från Kongl. Maj:t i ämnet skulle redan till denna Riksdag inkomma, svärligen kunna uppfyllas, såvida en verklig utredning af frågans alla delar skall ske, så tror jag det vara lämpligast, att frågan för närvarande förfölle, samt att densamma på annat sätt framkomme vid nästa riksdag. Någon synnerlig brådska med saken torde för öfrigt ej vara för handen.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag inom bankofullmäktige biträdt beslutet i denna fråga, så har det skett, derföre att ej mindre fullmäktige, Riksdagens revisorer och Banko-Utskottet utan ock Riksdagen flera gånger förklarar bankens nuvarande hus hafva en föga lämplig belägenhet, och att en ny byggnad för banken vore af behovet påkallad. Jag har derföre ansett mig skyldig deltaga i ett sådant beslut, som det af fullmäktige nu framlagda, ehuru jag bekänner, att jag fortfarande anser, att det förslag, som af denna Kammare i fjor förkastades, af mig anses lämpligare och möjligen torde kunna återkomma en gång till, hvilket jag önskar om det nu framlagda faller.

Man har talat om de dryga kostnaderna af det ifrågasatta företaget. Visserligen kostar det betydligt, men man kan väl icke heller begära att erhålla en ny byggnad alldeles för intet. Man har sagt, att, i stället för att inköpa denna tomt för 550,000 kronor, vore det

bättre att bygga på den tomt man förut eger. Men den gamla tomten skulle i sammanhang med inköp af kanslihuset försäljas; och jag tror icke, att med den af Herr Uhr uppgifna kostnaden af cirka 120,000 kronor den gamla tomten kan ordnas så, att nuvarande bankohuset blefve i alla hänseenden lämpligt.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Om bankens nuvarande plats torde jag icke behöfva yttra mig. ty så väl Riksdagens revisorer som Banko-Utskottet hafva, som jag redan nämnt, erkänt bankens läge vara föga lämpligt, och bevis härför hafva äfven under denna diskussion framdragits. Man ser huru alla enskilda bankinrättningar med stora kostnader förvärfva nya lokaler för sin rörelse, samt huru de visa en benägenhet att draga sig åt norr, såsom t. ex. inteckningsgaranti-aktiebolaget och Göteborgs handelskompani. Äfven skandinaviska kredit-aktiebolaget har nyligen förskaffat sig en ganska dyrbar tomt i staden. Då emellertid Riksbanken snart sagdt är den enda som ligger åt söder, medan alla andra banker draga sig åt norr, så finner jag, att nuvarande kanslihusets tomt vore mera lämplig än den der Riksbanken nu ligger, och detta så mycket mera som banken för närvarande ligger alldeles inträngd mellan andra byggnader och således i stor fara vid inträffande eldfara.

Man har, som sagdt, påpekat, att man kunde låta uppföra ett nytt bankhus på den nuvarande tomten. Men här vid lag ber jag få fråga, hvar man skulle göra af Riksbanken, medan byggnaden påginge, och jag tror den frågan icke vara så lätt att nöjaktigt besvara.

Beträffande frågan att förlägga en bankbyggnad på Helgeandsholmen, så tror jag, att, om man icke samtidigt beslutade sig för att låta der uppföra ett nytt riksdagshus, Helgeandsholmen blefve en alltför dyrbar plats för en jemförelsevis så liten byggnad som Riksbanken ensam behöfver.

Herr Lundström har upprepade gånger sagt, att han anser hela frågan vara för litet utredd, och att en utredning deraf vore nödvändig, innan man närmare inlåte sig på densamma. Jag kunde därför ej för mig förklara, huru Herr Lundström kom till ett sådant resultat som att afstyrka Utskottets hemställan, då detta just afser en dylik utredning.

Man har talat om den eldfara, som skulle för Riksarkivet uppkomma genom dess förläggande i nuvarande frimurarelogens hus. Men jag tror det blefve kinkigt nog, att kring alla våra större byggnader skaffa stora öppna platser. Och jag kommer härvid ihåg, huru man, då fråga var att förlägga biblioteket i Humlegården, menade att den platsen var så förskräckligt långt afvägsen att den icke dugde.

Jag anser emellertid diskussionen i denna fråga särdeles nyttig och önskar att Kammararen nu måtte bestämma sig, huruvida den vill bereda en bättre lokal åt Riksbanken, så att icke härvid måtte tillgå på enahanda sätt som för tre år sedan, då utredning af en likartad fråga önskades, att Riksdagen, sedan en sådan utredning var i full gång, ångrade sig och beslöt att utredningen skulle inställas.

För min del yrkar jag på det lifligaste bifall till Utskottets förslag.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Herr Hammarberg: Jag anser, att diskussionen öfver denna fråga stundom råkat på villovägar, ehuru jag i likhet med den siste ärade talaren medgifver, att det kan vara fördelaktigt att få frågan belyst från flera olika sidor för att komma till ett godt resultat och veta hvad man egentligen vill. För mig föreligger emellertid frågan sålunda: är det önskligt att få denna plats åt Riksbanken, och är det en för banken lämplig och väl belägen plats? Och är nu frågan sådan, så är det väl härom, som vi skulle hos Kongl. Maj:t begära en utredning. Nu har likvisst frågan förevarit hos bankofullmäktige och inom Banko-Utskottet, och man har der enhälligt kommit till den åsigt, att den ifrågavarande platsen vore för banken högst fördelaktig genom sin synnerligen lämpliga belägenhet. Frågan är sålunda icke alldeles outredd, utan tvärtom. En förberedande utredning har egt rum, innan man kommit till denna åsigt; man har uppgjort beräkningar och förslag, och inom Utskottet hafva åtskilliga uppgifter varit tillgängliga, hvilka Finansministern inför Kongl. Maj:t i frågan framlagt, och hvilka uppgifter ingalunda varit för frågans slutliga lösning främmande. Att dock några af dessa uppgifter äro outredda, måste medgifvas, och Utskottet har också därför ansett önskligt, att frågan till alla delar blefve utredd, och detta af det naturliga skäl att Utskottet icke velat till Riksdagens skärskådande framlägga ett förslag i sådan form, att det icke kunnat antagas. Det är klart, såsom en talare anmärkt, att Riksdagen i första hand bör se till, om den vill sjelfva saken eller ej, men ett sådant öfvervägande i detta fall bör väl dock endast afse, huruvida den föreslagna platsen må anses lämplig eller ej. Deremot kan jag ej yttra mig om det af en talare från stockholmsbanken framkastade antagandet, att, om nytt bankhus å nuvarande kanslihusets tomt skulle uppföras, en del af denna tomt skulle tagas i anspråk för Myntgatans utvidgning, men om detta blefve nödvändigt, komme väl sadant att framgå af den utredning, som Utskottet ansett böra föregå frågans afgörande. I detta antagande bör således ej ligga någon anledning till afslag å Utskottets hemställan, helst nämnda gatas utvidgning ej torde blifva nödvändig, då troligt är att, såsom en annan talare påpekat, trafiken på Myntgatan kommer att i väsendtlig mån minskas, sedan bro blifvit anlagd mellan Röda bodarue och Riddarhusgränden. Jag anser mig emellertid ej närmare behöfva upptaga de anmärkningar mot sjelfva förslaget, som framkastats, då kanske dessa, om frågan erhåller den föreslagna utredningen, vederlägga sig sjelfva.

Jag vill emellertid fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att om ifrågasatta platsens lämplighet för afsedda ändamålet, hvilken Finansministern vitsordat, icke varit någon meningsskiljaktighet inom Utskottet. En känd sak är, att trafiken är störst i hufvudstadens medelpunkt, och att öfriga bankinrättningar dels redan förskaffat sig, dels sträfva att erhålla lokaler i denna del af staden, hvarföre det är af vikt, att äfven Riksbanken, som väl ej bör lemna all täflan med öfriga banker å sido, får en lokal i den delen af staden, som mest trafikeras.

Då jag emellertid ej vill gå den åsyftade utredningen i förväg,

anser jag för närvarande vidare aförande öfverflödigt, utan inskränker mig att yrka bifall till Utskottets föreliggande förslag på grund af de omständigheter, som dels finnas omförmälda i Banko-Utskottets utlåtande, dels blifvit af Herr Finansministern anförda, hvilka omständigheter äro af den beskaffenhet, att de torde innebära fullt skäl till antagande af förslaget.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Grefve Björnstjerna: För min del anser jag, att bankofullmäktige handlat riktigt, då de föreslagit Riksbankens flyttning från dess nuvarande plats. Jag har visserligen icke kunnat följa Herr Uhns utredning, huruledes den gamla banklokalen skulle kunna på ändamålsenligt sätt inredas. Väl möjligt att en sådan inredning skulle kunna åstadkommas, men derom är här icke fråga. Då enskilda bankinrättningar använda betydliga kostnader att förskaffa sig för allmänheten välbelägna och tilldragande lokaler, är det af vigt att äfven riksbanken får en i detta afseende tidsenlig plats, om den skall kunna bibehålla det öfvertag öfver de andra bankerna, som densamma bör hafva. Att den bör flyttas från sitt nuvarande olämpliga läge är derföre påtagligt.

En annan fråga är om den nu föreslagna platsen är den lämpligaste för ändamålet. Utskottet och finansministern säga, att den så är, den senare anser dessutom, att kanslihuset icke för dess nuvarande ändamål är tillräckligt, emär åtskilliga af de der inrymda departementen af brist på utrymme måste derifrån förflyttas. Jag kan deremot icke finna, att detta senare är förhållandet. Vid ett besök i nämnda byggnad, skall man säkert finna, att de särskilda embetslokalerna der i allmänhet äro tillräckliga, somliga till och med storartade. Äfven om det vore nödvändigt, att åtskilliga andra embetsverk, t. ex. skogsstyrelsen och krigshofrätten förflyttas till nya lokaler, kunna de, såsom redan är anmärkt, lättligen inrymmas i det gamla posthuset. Någon orsak att derför utdöma kanslihuset såsom sådant och företaga den bebadade stora omflyttningen finnes således icke.

De kostnader, som genom nu föreliggande förslag kunna beräknas drabba statsverket äro: 1:o inköp af frimurareordens hus 325,000 kronor. Detta lär vara hvad derför fordras. Då jag icke har det nöjet att sjelf vara frimurare, kan jag naturligtvis endast uppgifva hvad jag härom hört. 2:o Uppförandet af ett nytt hus invid jernvägen, hvilket antagligen skulle kosta lika mycket som inköpet af det förstnämnda. 3:o inköp af nytt hus för riksgäldskontoret 150,000 kronor.

Följaktligen skulle denna anordning medföra en kostnad af omkring 800,000 kronor, hvartill ytterligare kommer inredning af de nya kausli- och riksarkivshusen. Men icke nog härmed, ett nytt utrikes ministerhotell med dertill hörande expedition skall äfven uppföras. Detta torde medföra en ny ökad utgift af en half million eller derutöfver. Herr Finansministerns yttrande, att hela saken skulle aflöpa för endast 2,000 kronor mera, än Riksbanken skulle betala för kanslihuset, förefaller mig således icke hålla streck. I ekonomiskt hän-

Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)

seende är förslaget tvärtom mer än vanligt anmärkningsvärdt och kan för Riksdagen medföra långt större utgifter, än man nu ens kan föreställa sig. och detta allt endast och allenast för att förvärfva *grunden* till ett nytt bankhus. Jag vill lemna en föregående talares uppgifter i fråga om utvidgandet af Myntgatan i sitt värde. Säkert är dock, att, om det nuvarande kanslihuset rifves, skall en sådan utvidgning verkställas, och att staden då gör sin rätt gällande; kanslihusets tomt, redan nu till arealen mindre än riksbankens nuvarande, blifver sålunda till det afsedda ändamålet troligen odugligt.

Jag anser derföre, att nu föreliggande förslag endast då bör antagas, om annan lämplig lägenhet skulle saknas. Men nu finnes flera sådana att tillgå. Af dessa föredrager jag för min del den centralt belägna Helgeandsholmen. Herr Gumælius behagade yttra, att det varit "vissa krafter", som, då frågan härom senast förevar, förhindrade dess framgång. Jag vet ej hvilka dessa "krafter" må hafva varit. Icke kommo de från denna bänk och icke heller från Stockholms stad, enär dess fullmäktige genast voro villige att bevilja det begärda anslaget till uppförandet af den kajbyggnad, som, i fall berörda förslag ginge igenom, blefve nödvändig. Jag gläder mig emellertid att i denna fråga få påräkna Herr Gumælii biträde. Särdeles rymlig, omgifven af vatten, fri från närbelägna eldfarliga byggnader och i hjertat af stadens rörelse erbjuder Helgeandsholmen alla möjliga fördelar för den nya bankbyggnaden. Dessutom skulle dess uppförande här medföra stora besparingar. Har staten råd att betala omkring 800,000 kronor, eller den summa jag sökt visa skulle utgå för att ordna de nya embetslokalerna, lider det intet tvifvel, att, derest frågan om Kongl. hofstallets förflyttaude från Helgeandsholmen blefve en verklighet, man för denna summa skulle kunna bestrida kostnaden för flyttning och ombyggnad af ett hofstall af samma storlek som det nuvarande jemte Helgeandsholmens ordnande i och för det nya bankhusets uppförande, helst Enkedrottningen, under vilkor af stallets förflyttning, öfverlemnad öfriga byggnader å Helgeandsholmen till statens fria förfogande. Naturligtvis tillkommer sedan sjelfva byggnadskostnaden, men denna torde blifva densamma, antingen huset uppföres å ena eller andra stället. Då Kongl. stallet otvifvelaktigt framdeles måste flyttas, men då man deremot allt för väl kan bespara sig deremot svarande utgift genom att låta embetsverken kvarblifva der de nu äro, torde Helgeandsholmen i ekonomiskt afseende vara mycket att föredraga framför den af Utskottet föreslagna platsen. Jag förbigår den stora försköning, som genom Helgeandsholmens ordnande skulle beredas hufvudstaden.

Beträffande Herr Liss Olof Larssons förfrågan, hvarföre man nu motsätter sig Utskottets förslag och begär en utredning af en fullt utredd fråga, vill jag fäst på hans uppmärksamhet på hvad som står att läsa i den föreslagna skrifvelsen, hvaraf framgår tydligt, att Utskottet icke tänkt sig någon annan plats för banken än kanslihusets tomt, och således alldeles icke utredt det af oss framkastade spörsmål, huruvida icke andra lägenheter skulle finnas lämpligare för ändamålet.

Då förslaget hvarken ur praktisk eller ekonomisk synpunkt hvarken för staten eller staden är fördelaktigt, anser jag ofta nämnda skrifvelse vara olämplig samt yrkar därför afslag å densamma.

*Ang. det s. k.
Kanslihusets
öfvertagande
af Riksbanken.
(Forts.)*

Häruti instämde Herr *Alb. Staaff*.

Herr Gustaf Jonsson: Frågan är af den beskaffenhet, att Utskottet ansett sig böra egna den sin synnerliga uppmärksamhet, som af bankofullmäktige åstadkommits vid dess utredning, och då det funnit denna utredning otillräcklig, har Utskottet för sådant ändamål i sitt förslag hemställt om uppskjutandet af frågans slutliga afgörande. Förslaget har emellertid rönt mycket motstånd, hvilket är för mig alldeles oförklarligt, då ju detsamma är helt beskedligt och endast afser en utförligare utredning af frågan. Man har sagt, att frågan ej är utredd, att den är sväfvande och omogen, men det vore ju meningen med Utskottets förslag att få den mogen. Man har emellertid intet att förebrå Utskottet, enär det ju vidtagit alla försigtighetsmått, att ej Riksdagen, utan fullständig utredning af frågan, måtte på något sätt binda sig; och om Kongl. Maj:t finner förslaget godt, är väl troligt att Riksdagen har att emotse ett förslag i frågan, så utredt att det kan blifva klart uti alla dess detaljer och hvilka kostnader det kommer att medföra.

Om bifall på Utskottets betänkande blir således mitt yrkande.

Herr Törnfeldt: Jag anser, att Skeppsbron är och troligtvis alltid blir en af de bästa penningebroar för Riksbanken, fullt ut lika förmånlig som kanslitomten eller Helgeandsholmen. Nu är det en sak, som jag icke hört någon talare vidröra. Om i framtiden en fiendtlig armé skulle hota hufvudstaden, och man nödgades i största hast rycka undan bankens skatter, så kan man skyndsamt inskeppa dem i ångfartyg samt föra dem i säkerhet antingen inåt Mälaren eller utåt Saltsjön, så vida banken får behålla sitt nuvarande läge. Sådant låter sig icke göra åtminstone icke med den skyndsamhet vid kanslihuset eller Helgeandsholmen, i synnerhet sedan den nya bron blifvit lagd öfver strömmen. Om vi på Stockholms karta betrakta de båda platserna, så skall man finna, att kanslitomten icke är en tredjedel så stor som Riksbankens nuvarande tomt. Den lilla triangeln skulle ytterligare inskränkas derigenom, att Myntgatan och Myntgrändan gjordes bredare, hvarvid, såsom det förut är anmärkt, blefve för litet utrymme att bygga på. Man bör besinna, att en triangel alltid är mera odryg att bygga på än en kvadrat eller en rektangel. Skall man bygga nytt bankhus, bör det göras så stort, att det kan inrymma rörelsen så väl för riksbanken som alla privatbanker tillsammans; ty dit böra vi sträfva, att riksbanken en gång absorberar alla privatbanker och ensam underhåller penningrörelsen i landet. På dessa skäl yrkar jag afslag å betänkandet.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare flere ledamöter anmält sig att tala öfver den förevarande frågan, af-

bröts nu öfverläggningen; och skulle densamma fortsättas i det sammanträde, som, enligt utfärdadt anslag, i afton komme att hållas.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Liss Olof Larsson* under 8 dagar från och med den 22 dennes samt Herr *Per Benjaminsson* under 14 dagar från och med den 25 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.